

אל' (ח י) — 'מפר אתות בדים... מקים דבר עבדו... ועצת מלאכיו ישרים' (מד כה-כו).
 'והיה כאבק דק המון זריך וכמוץ עבר המון עריצים... סופה וסערה' (כט הו) — 'תדוש
 הרים ותדק וגבעות כמץ תשים, תזרם ורוח תשאם וסערה תפיץ אותם' (מא טו-טז). 'ואספו
 אספה אסיר על-בור וסגרו על-מסגר ומרב ימים יפקדו' (כד כב) — 'להוציא ממסגר אסיר
 מבית כלא ישבי חשך' (מב ז). 'שמעו שמוע ואל-תבינו וראו ואל תדעו, השמן לב-העם
 הזה ואזניו הכבד ועיניו השע' (ו ט"י) — 'גם לא-שמעת גם לא ידעת גם מאז לא-פתחה
 אזנך' (מח ח) — 'לא ידעו ולא יבינו כי טח מראות עיניהם מהשכיל לבותם' (מד יח). 'אם-
 תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו' (א יט) — 'שמעו שמוע אלי ואכלו-טוב' (נה ב). סורו
 מני-דרך הטו מני-ארח' (ל יא) — 'העמוסים מני-בטן הנשאים מני-רחם' (מו ג). 'ואשמע
 את-קול אדני אמר' (ו ח) — 'קול אמר קרא' (מ ו). 'ויצא חטר מגזע ישי ונצר משרשיו
 יפרה' (יא א) — 'אף בל-שרש בארץ גזעם' (מ כד). 'וחפרה הלבנה ובושה החמה כי-מלך
 ה' צבאות בהר ציון ובירושלם ונגד זקניו כבוד' (כד כג) — 'לא יהיה-לך עוד השמש לאור
 יומם ולנגה הירח לא-יאיר לך והיה-לך ה' לאור עולם ואלהיך לתפארתך' (ס יט). ולבסוף
 נעיין בפסוק: 'ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי (קרי) מעשי ידי להתפאר'
 (שם כא) — ונמצא לו לשונות מקבילות בנבואות שבחלק הראשון שבספר ישעיהו: 'ועמך
 כלם צדיקים' — 'והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו' (ד ג); 'לעולם יירשו
 ארץ' — הפך הנאמר ברשעים: 'לא-יקרא לעולם זרע מרעים... בל יקמו וירשו ארץ' (יד כ-
 כא); 'נצר' — נצר משרשיו יפרה' (יא א); 'מטעי' — 'ואיש יהודה נטע שעשעיר' (ה ז);
 'מעשי ידי' — 'ומעשי ידי אשור ונחלתי ישראל' (יט כה); 'להתפאר' — 'ביום ההוא יהיה
 צמח ה'... ופרי הארץ לגאון ולתפארת' (ד ב)⁴⁴.

26. הייחוד שבנבואות שבנחמות ישעיהו. יש דרכי לשון וביטוי, המיוחדות לנחמות
 ישעיהו: אין בנבואות האלה שום דברי סיפור המבארים את הנבואה. דוגמת הסיפורים
 שבחלק הראשון (השווה ז א והלאה; ח א והלאה; כ א-ג). ואף שם הנביא אינו נזכר כלל;
 אין בהן כתובות בראשיהן, כגון 'משא', 'דבר' 'חזון'.
 הלשונות 'גואל ישראל' (מט ז) ו'בורא השמים' (מב ה) בתוארי ה' מיוחדים הם לנחמות
 ישעיהו ואינם מצויים בחלקים הקודמים של הספר. וכן הצירוף של לשון 'תהלה' אל ה'
 (כגון: חסדי ה' אזכיר תהלות ה' — סג ז). ועוד כיוצא באלו.

ט. לשונות בספר ישעיהו, שמקורם בפסוקי התורה

ישעיהו הנביא פותח את ספרו ברמזים לשירת 'האזינו', כאילו בא לרמוז, שהוא, הנביא, ממשיך
 את דרכו של משה אבי הנביאים, והוא פותח במקום שמשה מסיים:

44 רחל מרגליות בספרה 'אחד היה ישעיהו' (הוצאת 'סיני', תל-אביב, בסיוע מוסד הרב קוק, ירושלים תשי"ד) אספה את הלשונות שבנחמות
 ישעיהו. הדומים ללשונות שבחלק הראשון של ישעיהו והעלתה מכאן, שהספר כולו יצא מפי נביא אחד. יחזקאל קירפמן ב'תולדות
 האמונה הישראלית', כרך רביעי, ספר ראשון, פרק שני (עמוד 51, הערה 1) טוען, שאין להכריע בשאלה זו על ידי הראיה הסגנונית, ועוד
 הוא טוען: 'גדול מן השיתוף הוא ההבדל העצום בכל אופן הדיבור ובחומר הלשוני והענייני, ולעניין הלשונות המשותפים שציננה רחל
 מרגליות הוא אומר: 'בירור השיתוף הלשוני הניתן כגוף הספר הוא מעניין כשהוא לעצמו'. בעיקרו של דבר גם הוא מודה, שהנבואות
 הופצו בעם על ידי 'תלמידיו' של ישעיהו (כשיטה שאנו הולכים בה, וביארונה בארוכה לעיל במכּוּרָא זה), אלא שהוא אומר את הרב
 בהסתייגות מרובה.

שמעו שמים והאזיני ארץ כי ה' דבר (א ב) — האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי (דב' לב א).

בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו כי (א ב) — שחת לו לא בניו מומם דור עקש ופתלתל (דב' לב ה)... הלוא הוא אביך קנך (שם שם ו). ירכבהו על במותי ארץ (שם שם יג). בנים לא אמוץ בן (שם שם כ).

ישראל לא ידע עמי לא התבונן (א ג) — עם נבל ולא חכם (דב' לב ו); ואין בהם תבונה (שם שם כח).

עזבו את ה' נאצו את קדוש ישראל (א ד) — ויטש אלוה עשהו (דב' לב טו); וירא ה' וינאץ (שם שם יט).

קציני סדם... עם עמרה (א י) — כי מגפן סדם גפנם ומשדמת עמרה (דב' לב לב).
הוי אנחם מצרי ואנקמה מאויבי (א כד) — אשיב נקם לצרי (דב' לב מא).

ועוד לשונות בישעיהו, הלקוחים מדברי התורה (גם בדברי פורענות, גם בתוכחת מוסר וגם בתיאורי מראות נשגבים ובייעודי ישועה ונחמה)⁴⁵. מכף רגל ועד ראש אין בו מתם פצע וחבורה ומכה טריה (א ו) — יככה ה' בשחין רע על הברכים ועל השקים אשר לא תוכל להרפא מכף רגלך ועד קדקדך (דב' כח לה).

ארצכם שממה עריכם שרפות אש (א ז) — והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה (ויק' כו לג).

אדמתכם לנגדכם זרים אכלים אתה (א ז) — לעיניך... ועיניך ראות... פרי אדמתך וכל יגיעך יאכל עם אשר לא ידעת (דב' כח לא, לב, לג).

כמהפכת זרים.. כסדם היינו לעמורה דמינו (א ז-ט) — כמהפכת סדם ועמרה... אשר הפך ה' באפו ובחמתו (דב' כט כב).

שפטו יתום ריבו אלמנה (א יז) — כל אלמנה ויתום לא תענון (שמ' כב כא). עשה משפט יתום ואלמנה (דב' י יח).

אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו ואם תמאנו ומריתם חרב תאכלו (א יט-כ) — ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים ואכלו את חלב הארץ (בר' מה יח). ואם תלכו עמי קרי ולא תאבו לשמע לי... והבאתי עליכם חרב (ויק' כו כא-כה).

איכה היתה לזונה (א כא). הקריאה 'איכה' באה ראשונה בדברי משה: איכה אשא וגו' (דב' א יב).

והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' (ב ג) — עמים הר יקראו (דב' לג יט). כי נטשתה עמך... ובילדי נכרים ישפיקו ותמלא ארצו כסף וזהב... ותמלא ארצו סוסים (ב ו-ז) — לא תוכל לתת עליך איש נכרי... רק לא ירבה לו סוסים... ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו וכסף וזהב לא ירבה לו מאד (דב' יז טו-יז).

ותמלא ארצו אלילים למעשה ידיו ישתחוו (ב ח) — לא תעשו לכם אלילים... לא תתנו בארצכם להשתחות עליה (ויק' כו א).

כי הנה הארון ה' צבאות מסיר מירושלם ומיהודה.. כל משען לחם (ג א) — בשברי לכם מטה לחם (ויק' כו כו).

45 הלשונות לפי סדרם בס' ישעיהו. יש שבדברי הנביא מובע הרעיון שבדברי התורה, ויש שנאמר שם היפוכם (מפי רשעים או כנגד רשעים ויש שהנבואה משתמשת בלשון התורה לעניין אחר).

והחזיקו שבע נשים באיש אחד ביום ההוא לאמר לחמנו נאכל ושמלתנו נלבש רק יקרא שמך עלינו אסף חרפתנו (ד א). השווה דין התורה: אם אחרת יקח לו שארה כסותה וענתה לא יגרע (שמ' כא י). והשווה דברי רחל בלדתה את יוסף: אסף אלהים את חרפתי (בר' ל כג). ופרי הארץ לגאון ולתפארת לפליטת ישראל והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו (ד ב-ג) — ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת ולהיתך עם קדש לה' אלהיך כאשר דבר (דב' כו יט). ברוך פרי בטנך ופרי אדמתך... יקמך ה' לו לעם קדוש (דב' כח ד-ט)⁴⁶.

כל הכתוב לחיים בירושלם (ד ג) השווה דברי משה אל ה': מחני נא מספרך אשר כתבת (שמ' לב לב).

וברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראה ענן יומם ועשן ונגה אש להבה לילה כי על כל כבוד חפה וסכה תהיה לצל יומם וגו' (ד ה-ו) — דוגמת הר סיני, בשעה שירדה עליו שכינת ה': וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים... ומראה כבוד ה' כאשר אכלת בראש ההר (שמ' כד טז-יז). וכדוגמת המשכן שבמדבר, שנאמר בו: ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו (שמ' מ לח).

וזרע חמר יעשה איפה (ה י) — השווה: זרע חמר שערים בחמשים שקל כסף (ויק' כז טז). הוי משכימי בבקר שכר ירדפו מאחרי בנשף יין ידליקם... ואת פעל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו (ה יא-יב). התנהגותם של השיכורים האלה היא בניגוד לדברי התורה: והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך... ודברת בס... ובשכבך ובקומך (דב' ו יז). הרחיבה שאול נפשה וגו' (ה יד). השווה תיאור בליעתם של עדת קרח: ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש. וירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל (במ' טז לב-לג). מצדיקי רשע עקב שחד וצדקת צדיקים יסירו ממנו (ה כג). השווה מצות התורה: כי לא אצדיק רשע ושחד לא תקח (שמ' כג זח).

ונשא נס לגוים מרחוק ושרק לו מקצה הארץ והנה מהרה קל יבוא (ה כו) — ישא ה' עליך גוי מרחק מקצה הארץ כאשר ידאה הנשר (דב' כח מט).

ואראה את אדני ישב על כסא רם ונשא (ו א) — יסוד מראות המרכבה בדברי התורה: ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר (שמ' כד י). שרפים וגו' (ו ב). את השרף כסמל של כוח עליון מצאנו בתורה: עשה לך שרף ושים אתו על נס, והיה כל הנשוח וראה אתו וחי (במ' כא-ח).

קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו (ו ג) — כי קדוש אני ה' (ויק' יט ב). וימלא כבוד ה' את כל הארץ (במ' יד כא).

וינעו אמות הספים מקול הקורא והבית ימלא עשן (ו ד) — כדוגמת המשכן: ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן (שמ' מ לד).

כי איש טמא שפתים אנכי (ו ה). השווה דברי משה: כי כבוד פה וכבוד לשון אנכי (שמ' ד י). ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה במלקחים לקח מעל המזבח (ו ו) — דוגמת מעשי הכהן הגדול: ולקח מלא המחטה גחלי אש מעל המזבח (ויק' טז יב). לא אשאל ולא אנסה את ה' (ז יב) — לא תנסו את ה' אלהיכם (דב' ו טז)

46 והשווה גם דברי יוסף אל אחיו: לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדלה (בר' מה ז).

כי בטרם ידע הנער מאס ברע ובחר בטוב (ז טז), השווה: ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע (דב' א לט).

והיה מרב עשות חלב יאכל חמאה כי חמאה ודבש יאכל כל הנותר בקרב הארץ (ז כב) — ארץ זבת חלב ודבש (שמ' יג ה ועוד).

וכי יאמרו אליכם דרשו אל האבות ואל הידענים (וגו' עד) אשר אין לו שחר (ח יט-כ). השווה דברי התורה על הקוסמים ובעלי האוב בניגוד לנבואה: לא ימצא בך (וגו' עד) אליו תשמעון (דב' יח י"טו).

וקלל במלכו ובאלהיו (ח כא) — אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאר (שמ' כב כז). שאר ישוב שאר יעקב אל אל גבור (י כא) — ונשאתם מחי מספר... ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקלו (דב' ד כז-ל).

כי אם יהיה עמך ישראל כחול הים (י כב) — והרבה ארבה את זרעך... וכחול אשר על שפת הים (בר' כב יז). ושמתי את זרעך כחול הים (שם לב יג).

ומטהו על הים ונשאו בדרך מצרים (י כו) — על פי: ואתה הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה ואני הנני מחזק את לב מצרים ויבאו אחריהם ואכבדה בפרעה ובכל חילו ברכבו ובפרשיו (שמ' יד טו-יז).

ונחה עליו רוח ה' (יא ב) — ותנח עליהם הרוח (במ' יא כו). ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה וכינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה' (יא ב) — ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה (שמ' לא ג).

יוסיף אדני שנית ידו לקנות את שאר עמו אשר ישאר מאשור וגו' (יא יא) — רמז לפורענות האמורה בתורה ולגאולה האמורה בתורה: ונשאתם מתי מספר בגוים אשר ינהג ה' אתכם שמה (דב' ד כז). עד יעבר עמך ה' עד יעבר עם זו קניית (שמ' טו טז).

ואסף נדחי ישראל ונפצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ (יש' יא יב) — אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך (דב' ל ד).

והחרים ה' את לשון ים מצרים והניף ידו על הנהר בעים רוחו והכהו לשבעה נחלים והדריך בנעלים והיתה מסלה לשאר עמו אשר ישאר מאשור כאשר היתה לישראל ביום עלתו מארץ מצרים (יא טו-טז) — ויט משה את ידו על הים ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה (שמ' יד כא-כב). והיתה מסלה לשאר עמו אשר ישאר מאשור כאשר היתה לישראל ביום עלתו מארץ מצרים ואמרת ביום ההוא אודך ה' (יא טז — יב א) — ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים... ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים... וייראו העם את ה'... אז ישיר משה... ויאמרו לאמר אשירה לה'... (שמ' יד כט, ל, לא — טו א).

ישב אפך ותנחמני (יב א) — שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך (שמ' לב יב). הנה אל ישועתי... כי עזי וזמרת יה ה' ויהי לי לישועה (יב ב) — עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה זה אלי (שמ' טו ב).

זמרו ה' כי גאות עשה (יב ה) — אשירה לה' כי גאה גאה (שמ' טו א). צהלי ורני יושבת ציון כי גדול בקרבך קדוש ישראל (יב ו) — הפך ממה שנאמר בשעת סילוק השכינה: כי לא אעלה בקרבך... וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו (שמ' לג ג-ד). כי גדול בקרבך קדוש ישראל (יב ו) — כי ה' אלהיך בקרבך אל גדול ונורא (דב' ז כא). הנה ה' רכב על עב קל ובא מצרים ונעו אלילי מצרים מפניו (יט א) — ועברתי בארץ מצרים..

ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה' (שמ' יב יב).
 ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים (יט יט) — השווה דברי פרעה: לכו זכחו
 לאלהיכם בארץ (שמ' ח כא).
 ונודע ה' למצרים (יט כא) — ולא כבימי פרעה שאמר 'לא ידעתי את ה'' (שמ' ה ב)
 וידעו מצרים את ה' ביום ההוא (יט כא) — וידעו מצרים כי אני ה' (שמ' ז ה).
 ועבדו זבח ומנחה (יט כא) — כדברי משה שאמר לפרעה: גם אתה תתן בידנו זבחים ועלת
 ועשינו וגו' (שמ' י כה).
 ונדרו נדר לה' ושלמו (יט כא) — כי תדר נדר לה' אלהיך לא תאחר לשלמו (דב' כג כב).
 ונגף ה' את מצרים נגף ורפוא (יט כב) — ועבר ה' לנגף את מצרים (שמ' יב כג וראה שם טו
 כב).
 ביום ההוא יהיה ישראל שלישיה למצרים ולאשור ברכה בקרב הארץ (יט כד). הדברים
 מיוסדים בעיקרם על ההבטחה לאברהם אבינו: והיה ברכה... ונברכו בכך כל משפחת האדמה
 (בר' יב כ"ג).
 ברוך עמי מצרים ומעשה ידי אשור ונחלתי ישראל (יט כה) — והם עמך ונחלתך (דב' ט כט).
 והלבשתיו כתנתך ואבנטך אחזקנו (כב כא) — והלבשתם כתנת וחגרת אתם אבנט (שמ' כט
 ח"ט).
 כתיים (קרי: כתים) קומי עברי גם שם לא ינוח לך. הן ארץ כשדים זה העם לא היה אשור
 יסדה לציים, הקימו בחיניו (קרי: בחוניו) עוררו ארמנותיה שמה למפלה (כג יב"ג). — השווה:
 אוי מי יחיה משמו אל וצים מיד כתיים וענו אשור וענו עבר וגם הוא עדי אבד (במ' כד כג"כד).
 ושבה לאתננה וזנתה... והיה סחרה ואתננה קדש לה' (כג יז"ח). ולא יחול עליה דין התורה:
 לא תביא אתנן זונה... בית ה' אלהיך (דב' כג יט).
 והארץ חנפה תחת ישביה כי עברו תורת (כד ה) — ולא תחניפו את-הארץ אשר אתם בה כי
 הדם הוא יחניף את הארץ... ולא תטמא את הארץ אשר אתם ישבים בה (במ' לה לג"לד).
 כי ארבות ממרום נפתחו (כד יח) — וארבת השמים נפתחו (בר' ז יא).
 ה' אלהי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא (כה א) — אלהי אבי וארממנהו... נורא
 תהלת עשה פלא (שמ' טו כ"א).
 כי שמת מעיר לגל קריה בצורה למפלה ארמון זרים מעיר לעולם לא יבנה (כה ב) — כדין
 עיר הנדחת: ושרפת באש את העיר... והיתה תל עולם לא תבנה עוד (דב' יג יז).
 ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו
 (כה ט) — הפך ממה שנאמר על העם בצרה: ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבי
 מצאוני הרעות האלה (דב' לא יז).
 לך עמי בא בחדריך וסגר דלתך (קרי: דלתך) בעדך חבי כמעט רגע עד יעבור (קרי: יעבר)
 זעם (כו כ) — ככפסח מצרים: ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר ועבר ה' לנגף את
 מצרים (שמ' יב כב"כג).
 וגלתה הארץ את דמיה ולא תכסה עוד על הרוגיה (כו כא) — מה בצע כי נהרג את אחינו
 וכסינו את דמו (בר' לז כו). והשווה דברי ה' אל קין: האדמה אשר פצתה את פיה לקחת את דמי
 אחיך מידך (שם ד יא).
 בשומו כל אבני מזבח כאבני גר מנפצות לא יקמו אשרים וחמנים (כז ט) — מזבחתיהם
 תתצו... ואשירהם תגדעון (דב' ז ה); והכרתי את חמניכם (ויק' כו ל).

משבלת הנהר עד נחל מצרים (כז יב) — מנהר מצרים עד הנהר הגדל נהר פרת (בר' טו יח).
 כהן ונביא שגו בשכר נבלעו מן היין תעו מן השכר שגו בראה פקו פליליה (כח ז) — יין
 ושכר אל תשת... בבאכם... ולהורת את בני ישראל (ויק' י ט"יא).
 כי נסך עליכם ה' רוח תרדמה ויעצם את עיניכם (כט י) — ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם
 ויישן (בר' ב כא).

לא עתה יבוש יעקב... כי בראתו ילדיו (כט כב-כג) — השווה: ויאמר ישראל אל יוסף ראה
 פניך לא פללתי והנה הראה אתי אלהים גם את זרעך (בר' מח יא).
 בנים סוררים (ל א) — בן סורר (דב' כא יח).

למען ספות חטאת על חטאת (ל א) — למען ספות הרוה את הצמאה (דב' כט יח).
 אלף אחד מפני גערת אחד מפני גערת חמשה תנסו (ל יז) — ורדפו מכם חמשה מאה ומאה
 מכם רבבה ירדפו (ויק' כו ח); איכה ירדף אחד אלף ושנים יניסו רבבה (דב' לב ל).
 וטמאתם את צפוי פסילי כספך ואת אפדת מסכת זהבך תזרם כמו דוה צא תאמר לו (ל כב) —
 פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך פן תוקש בו כי תועבת ה'
 אלהיך הוא, ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמהו שקץ תשקצנו ותעב תחעבנו כי חרם
 הוא (דב' ז כה-כו)⁴⁷.

ונתן מטר זרעך אשר תזרע את האדמה ולחם תבואת האדמה והיה דשן ושמן ירעה מקניך
 ביום ההוא כר נרחב (ל כג) — ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך
 ויצהרך ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת (דב' יא יד-טו).

הוי הירדים מצרים לעזרה על סוסים ישענו ויבטחו על רכב כי רב (לא א) — ולא ישיב את
 העם מצרימה למען הרבות סוס (דב' יז טז).
 גנון והציל פסח והמליט (לא ה) — ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם
 לנגף (שמ' יב כג).

נשים שאננות קמנה שמענה קולי בנות בטחות האזנה אמרתי (לב ט) — עדה וצלה שמען
 קולי נשי למך האזנה אמרתי (בר' ד כג).

חרב לה' מלאה דם הדשנה מחלב מדם כרים ועתודים מחלב כליות אילים (לד ו) —
 אשכיר חצי מדם וחרבי תאכל בשר (דב' לב מב); עם חלב כרים ואילים בני בשן ועתודים
 עם חלב כליות חטה ודם ענב (שם שם יד).

כי יום נקם לה' שנת שלומים לריב ציון (לד ח) — לי נקם ושלם... כי קרוב יום אידם (דב' לב
 לה).

ונטה עליה קוֹתָהּ וּאֲבָנֵי בָהּ (לד יא) — והארץ היתה תהו ובהו (בר' א ב).
 ישב הכרבים (לז טז) — ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרבים (שמ'
 כה כב).

אתה עשית את השמים ואת הארץ (לז טז) — בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ
 (בר' א א); ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים (שם ב ד).

כי לא אלהים המה כי אם מעשה ידי אדם עץ ואבן (לז יט) — ועבדתם שם אלהים מעשה ידי
 אדם עץ ואבן (דב' ד כח).

אב לבנים יודיע אל אמתך (לח יט) — והודעתם לבניך ולבני בניך (דב' ד ט).

47 ועל הדוה בנדתה וטמאתה נאמר: וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה חטמא (ויק' יב ב והשווה גם שם טו יט-כו; יח יט; כ יח).

כי יהיה שלום ואמת בימי (לט ח) — ואתה תבוא אל אבתיך בשלום תקבר בשיבה טובה (בר' טו טו).

נחמו נחמו עמי... דברו על לב ירושלם (מ א-ב) — וינחם אותם וידבר על לבם (בר' נ כא).

כי מלאה צבאה כי נרצה עונה (מ ב) — אז תרצה הארץ את שבתתיה (ויק' כו לד).
ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו (מ יח) — כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר ה' אליכם (דב' ד טו).

האל ה' בורא השמים ונוטיהם רקע הארץ וצאצאיה (מב ה) — בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ (בר' א א).

למען תדעו ותאמינו לי ותבינו כי אני הוא לפני לא נוצר אל ואחרי לא יהיה (מג י) — ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי (דב' לב לט).

אני הוא ואין מידי מציל (מג יג) — אני אני הוא... ואין מידי מציל (דב' לב לט).
אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים (מד ו) — אני אני הוא ואין אלהים עמדי (דב' לב לט).

זכר אלה יעקב וישראל כי עבדי אתה (מד כד) — כי לי בני ישראל עבדים (ויק' כה נה).
אני ה' ואין עוד זולתי אין אלהים (מה ה) — כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו (דב' ד לה).
אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי (מה יב) — אשר ברא אלהים אדם על הארץ (דב' ד לב).
מדעתי כי קשה אתה וגיד ברזל ערפך ומצחך נחושה (מח ד) — כי אנכי ידעתי את מריך ואת ערפך הקשה (דב' לא כז).

מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו למען ה' אשר נאמן קדש ישראל ויבחרך (מט ז) — וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך (דב' כח י).

אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה (נ א) — כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן־בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו (דב' כד א).

הן בעונתיכם נמכרתם (נ א) — אם אין לו ונמכר בגנבתו (שמ' כב ב).
ובפשעיכם שלחה אמכם (נ א) — ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה... וישכם אברהם בכקר ויקח לחם וחמת מים ויתן אל הגר שם על שכמה ואת הילד וישלחה (בר' כא ט"ד).
הקצור קצרה ידי מפדות (נ ב) — היד ה' תקצר (במ' יא כג).
תבאש דגתם מאין מים ותמת בצמא (נ ב) — והדגה אשר ביאר תמות ובאש היאר ונלאו מצרים לשתות מים מן היאר (שמ' ז יח).

אברהם... כי אחד קראתיו ואברכהו וארכהו (נא ב) — ויקרא מלאך ה' אל אברהם... כי ברך אברכה והרכה ארבה... (בר' כב טו"ז).

כעדן... גן ה' (נא ג) — ויטע ה' אלהים גן בעדן (בר' ב ח); כגן ה' כארץ מצרים (בר' יג י).
הלוא את היא המחרבת ים מי תהום רבה השמה מעמקי ים דרך לעבר גאולים (נא י) — וישם את הים לחרבה... ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה (שמ' יד כא-כב).

ותשכח ה' עשך (נא יג) — הלה' תגמלו־זאת... הוא עשך (דב' לב ו) ויטש אלוה עשהו... ותשכח אל מחללך (שם שם טו — יח).

כי הולך לפניכם ה' (נב יב) — וה' הלך לפניהם יומם (שמ' יג כא).

ומאספכם אלהי ישראל (נב יב) — ויסע מלאך האלהים ההלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם (שמ' יד יט).

יראה זרע יאריך ימים (נג י) — לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא (שמ' כג כו).

ועונתם הוא יסבל... והוא חטא רבים נשא (יש' נג יא-יב) — ונשא השעיר עליו את כל עונתם (ויק' טז כב).

רני עקרה לא ילדה (נד א) — ותהי שרי עקרה אין לה ולד (בר' יא ל).

הרחיבי מקום אהלך ויריעות משכנותיך יטו אל תחשוכי האריכי מיתריך ויתדתיך חזקי (נד ב) — ונשאו את יריעת המשכן ואת אהל מועד (במ' ד כד); ויתדתם ומיתריהם (במ' ד לב).

כי ימין ושמאול תפרצי (נד ג) — ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה (בר' כח יד).

וזרעך גוים יירש (נד ג) — ויירש זרעך את שער שנאיו (בר' כד ס); וירשתם גוים גדלים ועצמים מכם (דב' יא כג).

אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ (נד ט) — והקמתי את בריתי אתכם ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ (בר' ט יא).

וברית שלומי לא תמוט (נד י) — הנני נתן לו את בריתי שלום... ברית כהנת עולם (במ' כה יב-יג).

דרשו ה' בהמצאו (נה ו) — ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך (דב' ד כט).

קראהו בהיותו קרוב (נה ו) — כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו (דב' ד ז).

ואל יאמר בן הנכר הנלוה אל ה' לאמר הברל יבדילני ה' מעל עמו (נו ג) — ככם כגר יהיה לפני ה' (במ' טו טו); וכי יגור אתך גר... והיה כאזרח הארץ (שמ' יב מח).

עולתיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי (נו ז) — וכי יגור אתכם גר... ועשה אשה ריח ניחח לה' כאשר תעשו כן יעשה (במ' טו יד).

יבוא שלום ינוחו על משכבותם הלך נכחו (נו ב) — ואתה תבוא אל אבתיך בשלום (בר' טו טו).

הנחמים באלים תחת כל עץ רענן... על הר גבה ונשא... גם שם עלית לזבח זבח (נו ה-ז) — עבדו שם הגוים... את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן (דב' יב ב).

והחוסה בי ינחל ארץ ויירש הר קדשי (נו יג) — הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעלם (שמ' לב יג).

אם תשיב משבת רגלך (נח יג) — אל יצא איש ממקמו ביום השביעי (שמ' טז כט).

והרכבתיך על במותי (קרי: במתי) ארץ (נח יד) — ירכבהו על במותי (קרי: במתי) ארץ (דב' לב יג).

הן לא קצרה יד ה' מהושיע (נט א) — היד ה' תקצר (במ' יא כג).

וימהרו לשפך דם נקי (נט ז) — ולא ישפך דם נקי (דב' יט י).

לא ימושו מפיו זרע ומפי זרעך ומפי זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם (נט כא) — כי לא תשכח מפי זרעו (דב' לא כא).

כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאמים ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה (ס ב) — ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים... ולכל בני ישראל היה אור במושבתם (שמ' ו כב-כג). וירא כבוד

ה' אל כל העדה (במ' טז יט); ה' מסיני בא וזרח משעיר למו (דב' לג ב).
 ואתם כהני ה' תקראו (סא ו) — ואתם תהיו לי ממלכת כהנים (שמ' יט ו).
 כי מאספיו יאכלהו והללו את ה' (סב ט) — ובשנה הרביעת יהיה כל פריו קדש הלולים לה'
 (ויק' יט כד).
 כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה (סג ד) — הלא הוא כמס עמדי... לי נקם ושלם... כי קרוב
 יום אידם (דב' לב לד-לה).
 בוקע מים (סג יב) — ויבקעו המים (שמ' יד כא).
 הבט משמים וראה מזבל קדשך ותפארתך (סג טו) — השקיפה ממעון קדשך מן השמים (דב'
 כו יט).
 ונחש עפר לחמו (סה כה) — ויאמר ה' אל הנחש... ועפר תאכל כל ימי חיך (בר' ג יד).

מקבילות בין ספר ישעיהו ובין ספרים אחרים במקרא

כל ספרי המקרא ניתנו מרועה אחד, והם השפיעו זה על זה והושפעו זה מזה. ועוד: נביא, מעצם תפקידו להורות לעם את הדרך הטובה ולהתפלל בעד העם חייב להיות בקי בתורה ובדברי החכמים ובמזמורי התפילה. ועל כן יש בדברי הנביאים מקבילות רבות לתורה ולספרי נ"ך האחרים. אמנם אין דרכם של הנביאים להזכיר בדבריהם שמות נביאים אחרים, שדיברו גם הם דברים דומים לדבריהם. משום שהנביא מדבר את אשר שמה רוח ה' בפיו. ואף על פי כן ברור הדבר, שדברי נביא אחד משפיעים על דברי נביא שקם אחריו, וגם חז"ל רמזו לעניינים האלה. כאן נביא אוסף של מקבילות לדברי ישעיהו בספרים אחרים שכנ"ך (על מקצתם העירונו גם בפירוש):

מקבילות בין ישעיהו ובין ספרי נביאים ראשונים

למה לי רב זבחיכם וגו' (א יא-טו) — החפץ לה' בעלות וזבחים וגו' (ש"א טו כב).
 לכו נא ונוכחה יאמר ה' (א יח) — ועתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני ה' (ש"א יב ז).
 והיה כנור ונבל תף וחליל ויין משתיהם ואת פעל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו (ה יב) —
 ההפך של מעשי הנביאים: ולפניהם נכל ותף וחליל וכנור והמה מתנבאים (ש"א י ה).
 ואראה את אדני ישב על כסא רם ונשא (ו א) — ראיתי את ה' ישב על כסאו (מ"א כב יט).
 שרפים עמדים ממעל לו (ו ב) — וכל צבא השמים עמד עליו מימינו ומשמאלו (מ"א כב יט).
 והבית ימלא עשן (ו ד) — והענן מלא את בית ה' (מ"א ח י).
 ואשמע את קול אדני אמר את מי אשלח ומי ילך לנו ואמר הנני שלחני (ו ח) — ויאמר ה' מי יפתה את אחאב... ויצא הרוח ויעמד לפני ה' ויאמר אני אפתנו (מ"א כב כ"א).
 ויהי בימי אחז בן יותם בן עזיהו מלך יהודה עלה רצין מלך ארם ופקח בן רמליהו מלך ישראל ירושלם למלחמה עליה ולא יכול להלחם עליה (ז א) — בשנת שתיים לפקח בן רמליהו מלך

ישראל מלך יותם בן עזיהו מלך יהודה (מ"ב טו לב); בשנת שבע עשרה שנה לפקח בן רמליהו מלך אחז בן יותם מלך יהודה (שם טז א); אז יעלה רצין מלך ארם ופקח בן רמליהו מלך ישראל ירושלם למלחמה ויצרו על אחז ולא יכלו להלחם (שם שם ה).
וקלל במלכו ובאלהיו (ח כא) — ברכת אלהים ומלך (מ"א כא י); ברך נבות אלהים ומלך (שם שם יג).

כיום מדין (ט ג) — ויתקעו שלש מאות השופרות וישם ה' את חרב איש ברעהו ובכל המחנה וינס המחנה עד בית השטה צררתה עד שפת אבל מחולה עד טבת (שופ' ז כב); ויעל גדעון דרך השכוני באהלים מקדם לנבח ויגבהה ויך את המחנה והמחנה היה בטח וינוסו זבח וצלמנע וירדף אחריהם וילכד את שני מלכי מדין את זבח ואת צלמנע וכל המחנה התריד (שם ח יא"ב).
כי ילד ילד לנו בן נתן לנו... על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אתה ולסעדה במשפט ובצדקה מעתה ועד עולם (ט ה"ו) — אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן... ונאמן ביתך וממלכתך עד עולם לפניך כסאך יהיה נכון עד עולם (ש"ב ז יד-טז).
ועורר עליו ה' צבאות שוט כמכת מדין בצור עורב (י כו) — וילכדו שני שרי מדין את ערב ואת זאב ויהרגו את עורב בצור עורב (שופ' ז כה).

ונחה עליו רוח ה' (יא ב) — ותצלח רוח ה' אל דוד (ש"א טז יג).
ולא למראה עיניו ישפוט (יא ג) — כי לא אשר יראה האדם כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב (ש"א טז ז).

והחרים ה' את לשון ים מצרים והניף ידו על הנהר בעים רוחו והכהו לשבעה נחלים והדריך בנעלים והיתה מסלה לשאר עמו אשר ישאר מאשור כאשר היתה לישראל ביום עלתו מארץ מצרים (יא טו-טז) — וכבוא נשאי הארון עד הירדן ורגלי הכהנים נשאי הארון נטבלו בקצה המים והירדן מלא על כל גדותיו כל ימי קציר ויעמדו המים הירדים מלמעלה קמו נד אחד הרחק מאד באדם (מאדם קרי) העיר אשר מצד צרתן והירדים על ים הערבה ים המלח תמו נכרתו והעם עברו נגד יריחו ויעמדו הכהנים נשאי הארון ברית ה' בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי לעבר את הירדן (יהושע ג טו-יז).

ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה (יב ג) — מקול מחצצים בין משאבים שם יתנו צדקות ה' (שופ' ה יא); וישאבו מים וישפכו לפני ה' (ש"א ז ו).
מידעת (מודעת קרי) זאת בכל הארץ (יב ה) — וידעו כל הארץ כי יש אלהים לישראל (ש"א יז מו).

על כן כל ידים תרפינה וכל לבב אנוש ימס ונבהלו (יג ז"ח) — וירפו ידיו וכל ישראל נבהלו (ש"ב ד א).

ואת בקיעי עיר דוד ראיתם כי רבו ותקבצו את מי הברכה התחתונה ואת בתי ירושלם ספרתם ותתצו הבתים לבצר החומה ומקוה עשיתם בין החמתים למי הברכה הישנה (כב ט, י"א) — ויתר דברי חזקיהו וכל גבורתו ואשר עשה את הברכה ואת התעלה ויבא את המים העירה (מ"ב כ כ).

כי כהר פרצים יקום ה' כעמק בגבעון ירגז (כח כא) — ויבא דוד בבעל פרצים ויכם שם דוד ויאמר פרץ ה' את אויבי לפני כפרץ מים על כן קרא שם המקום ההוא בעל פרצים (ש"ב ה כ); כי אז יצא ה' לפניך להכות במחנה פלשתים (שם שם כד); ויעש דוד כן כאשר צוהו ה' ויך את פלשתים מגבע עד באך גזר (שם שם כה).

מעם ה' צבאות תפקד ברעם וברעש וקול גדול סופה וסערה ולהב אש אוכלה (כט ו) —
 וירעם ה' בקול גדול ביום ההוא על פלשתים ויהמם (ש"א ז י).
 כי נסך עליכם ה' רוח תרדמה ויעצם את עיניכם את הנביאים ואת ראשיכם החזים כסה (כט י)
 — ואין ראה ואין יודע ואין מקיץ כי כלם ישנים כי תרדמת ה' נפלה עליהם (ש"א כו יב).
 והשמיע ה' את הוד קולו ונחת זרועו יראה בזעף אף ולהב אש אוכלה נפץ וזרם ואבן ברד (ל)
 (ל) — ויהי בנסם מפני ישראל הם במורד בית חורן וה' השליך עליהם אבנים גדלות מן השמים עד
 עזקה וימותו רבים אשר מתו באבני הברד מאשר הרגו בני ישראל בחורב (יהושע ייא); וירעם ה'
 בקול גדול ביום ההוא על פלשתים ויהמם (ש"א ז י).

השוואת הפרקים לוֹ-לט אל פרקי מ"ב ית"כ:

יש' לו א = מ"ב יח יג; יש' לו ב־כב = מ"ב יח ידלו; יש' לו א־יד = מ"ב יט א־יד; יש' לו טו־טז
 = מ"ב יט טו; יש' לו יז־לח = מ"ב יט טז־לז; יש' לח א־ו = מ"ב כ א־ו; יש' לח ז = מ"ב כ ט
 (עד האתנח); יש' לח ח = מ"ב כ ט (מן האתנח) — יא; יש' לח ט־כ = אין מקבילה במלכים;
 יש' לח כא־כב = מ"ב כ זח; ישעיה לט א־ח = מ"ב כ יב־יט.

ה' צבאות אלהי ישראל ישב הכרבים (לח טז) — ארון ברית ה' צבאות ישב הכרבים (ש"א ד
 ד); ארון האלהים אשר נקרא שם שם ה' צבאות ישב הכרבים עליו (ש"ב ו ב).
 לחרף אלהים חי (לז יז) — כי חרף מערכת אלהים חיים (ש"א יז לו).
 טוב דבר ה' אשר דברת (לט ח) — ה' הוא הטוב בעינו יעשה (ש"א ג יח).
 כי יהיה שלום ואמת בימי (לט ח) — לכן הנני אספך על אבתך ונאספת אל קברתיך בשלום
 ולא תראינה עיניך בכל הרעה (מ"ב כב כ).
 היש אלוה מבלעדי ואין צור כל ידעתי (מד ח) — ואין צור כאלהינו (ש"א ב ב).
 אך כך אל ואין עוד אפס אלהים (מה יד) — הנה נא ידעתי כי אין אלהים בכל הארץ כי אם
 בישראל (מ"ב ה טו).

או מי מנושי אשר מכרתי אתכם לו (נ א) — והנשה בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים (מ"ב
 ד א).

גוי נתתי למכים ולחיי למרטים פני לא הסתורתי מכלמות ורק (נו ו) — ויגש צדקיהו בן כנענה
 ויכה את מיכיהו על הלחי (מ"א כב כד).
 עורי עורי לבשי עז זרוע ה' עורי כימי קדם (נא ט) — עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר
 (שופ' ה יב).

רני עקרה לא ילדה (נד א) — ואשתו עקרה ולא ילדה (שופ' יג ב); הנה נא את עקרה ולא
 ילדת והרית וילדת בן (שם שם ג).

כי רבים בני שוממה מבני בעולה (נד א) — עד עקרה ילדה שבעה ורבת בנים אמללה (ש"א
 ב ה).

כי ביתי תפלה יקרא לכל העמים (נו ז) — וגם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל הוא ובא
 מארץ רחוקה למען שמך... ובא והתפלל אל הבית הזה אתה תשמע השמים מכון שבתך ועשית
 ככל אשר יקרא אליך הנכרי למען ידעון כל עמי הארץ את שמך ליראה אתך כעמך ישראל ולדעת
 כי שמך נקרא על הבית הזה אשר בניתי (מ"א ח מא־מג).

מפניך הרים נזלו (סד א) — הרים נזלו מפני ה' (שופ' ה ה).
ועמק עכור (סה י) — ויקימו עליו גל אבנים גדול... על כן קרא שם המקום ההוא עמק עכור
(יהושע ז כו).

השמים כסאי והארץ הדם רגלי אי־זה בית אשר תבנו לי ואי־זה מקום מנוחתי... ואל זה אביט
(סו א־ב) — כי האמנם ישב אלהים על הארץ הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי
הבית הזה אשר בניתי ופניתי אל תפלת עבדך ואל תחנתו (מ"א ח כז־כח).
והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני אמר ה' (סו כג) —
מדוע אתי (קרי את) הלכתי (קרי הלכת) אליו היום לא חדש ולא שבת (מ"ב ד כג).

מקבילות בין ישעיהו ובין שאר הנביאים האחרונים

ידע שור קנהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן (א ג) — גם חסידה בשמים
ידעה מועדיה ותר וסוס (וסיס קרי) ועגור שמרו את עת באנה ועמי לא ידעו את משפט ה' (יר' ח
ז).

לא־זרו ולא חבשו (א ו) — וירא אפרים את חליו ויהודה את מזרו... ולא יגהה מכם מזור
(הו' ה יג); אין דן דינך למזור (יר' ל יג); והנה לא חבשה (יח' ל כא).
כמהפכת זרים... כסדם היינו לעמרה דמינו שמעו דבר ה' קציני סדם האזינו תורת אלהינו עם
עמרה (א ז־ט"י) — ואחותך הקטנה ממך היושבת מימינך סדם ובנותיה... חי אני נאם אדני ה'
אם עשתה סדם אחותך (וגו' עד) ולוא היתה סדם אחותך לשמועה בפוך ביום גאוניך (יח' טז מו־
מח־נו); איך אִתנך אפרים אמגנך ישראל איך אתנך כאדמה אשימך כצבאים (הושע יא ח).
למה לי רב זבחיכם וגו' (א יא־טו) — למה זה לי לבונה משבא תבוא וקנה הטוב מארץ
מרחק עלותיכם לא לרצון וזבחיכם לא ערבו לי (יר' ו כ); עלותיכם ספו על זבחיכם ואכלו בשר
כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים ביום הוציא (הוציא קרי) אותם מארץ מצרים על דברי
עולה וזבח (יר' ז כא־כב); זבחי הבהבי יזבחו בשר ויאכלו ה' לא רצם (הו' ח יג); שנאחי מאסתי
חגיכם ולא אריח בעצרתיכם, כי אם־תעלו לי עלות ומנחתיכם לא ארצה ושלם מריאיכם לא
אביט (עמ' ה כא־כב), הסר מעלי המון שריך וזמרת נבליך לא אשמע. ויגל כמים משפט וצדקה
כנחל איתן. הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר ארבעים שנה בית ישראל (שם שם כג־כה); במה
אקדם ה'... האקדמנו בעולות בעגלים בני שנה. הירצה ה' באלפי אילים ברכבות נחלי שמן.
האתן בכורי פשעי פרי בטני חטאת נפשי. הגיד לך אדם מה טוב וגו' (מי' ו ו־ח); מי גם בכס
ויסגר דלתים ולא תאירו מזבחי חנם אין לי חפץ בכס אמר ה' צבאות ומנחה לא ארצה מידכם
(מלאכי א י).

למדו היטב דרשו משפט אשרו חמוץ שפטו יחוס ריבו אלמנה (א יז) — משפט אמת שפטו
וחסד ורחמים עשו איש את אחיו ואלמנה ויתום גר ועני אל תעשקו ורעת איש אחיו אל תחשבו
בלבכם (זכ' ז ט"י).

לכו נא ונוכחה יאמר ה' (א יח) — קום ריב את ההרים ותשמענה הגבעות קולך... כי ריב לה'
עם עמו ועם־ישראל יתוכח (מי' ו א־ב).

איכה היתה לזונה (א כא) — את צועה זנה (יר' ב כ); לכן זונה שמעי דבר ה' (יח' טז לה וכל

הפרק שם); בזנותך אחרי גוים (יח' כג ל וכל הפרק שם); ריבו באמכם... ותסר זנוניה מפניה (הו' ב ד).

שריך סוררים (א כג) — כלם סרי סוררים (יר' ו כח); כל שריהם סוררים (הו' ט טו).
כלו אהב שחד ורדף שלמנים (א כג) — ראשיה בשחד ישפטו (מי' ג יא); השר שאל והשפט בשלום (שם ז ג).

אנחם מצרי ואנקמה מאויכי (א כד) — והיום ההוא לאדני ה' צבאות יום נקמה להנקם מצריו (יר' מו י').

ואשיבה ידי עליך ואצרף כבר סיגיך ואסירה כל בדיליך (א כה) — והשיבותי ידי על עקרונך (עמ' א ח); הנני צורפם ובחנתים (יר' טו); והבאתי את השלשית באש וצרפתים כצרף את הכסף (זכ' יג ט).

אחרי כן יקרא לך עיר הצדק (א כו) — וירושלם תשכון לבטח וזה אשר יקרא לה ה' צדקנו (יר' לג טז).

יש' ב ביד = מיכה ד א ג.

נכון יהיה הר בית ה' כראש ההרים (ב כ) = במראות אלהים הביאני אל ארץ ישראל ויניחני אל הר גבה מאד (יח' מ ב).

והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' (כ ג) — בעת ההיא יקראו לירושלם כסא ה' ונקוו אליה כל הגוים לשם ה' לירושלם (יר' ג יז).

וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה (ב ד) — וקשת וחרב ומלחמה אשבור מן הארץ (הו' ב כ); כתו אתיכם לחרבות ומזמרתים לרמחים (יואל ד י').

למעשה ידיו ישתחוו (ב ח) — ולא תשתחוו עוד למעשה ידיך (מי' ה יב); וישתחוו למעשי ידיהם (יר' א טז).

אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו כרם היה לידידי בקרן בן שמן. ויעזקהו ויסקלהו ויטעהו שרק ויכן מגדל בתוכו וגם יקב חצב בו. ויקו לעשות ענבים ויעש באשים (ה א ב) — ואנכי נטעתוך שורק כלה זרע אמת ואיך נהפכת לי סורי הגפן נכריה (יר' ב כא).
ויקו למשפט והנה משפח לצדקה והנה צעקה (ה ז) — ההפכים ללענה משפט וצדקה לארץ הניחו (עמ' ה ז).

הוי מגיעי בית בבית שדה בשדה יקריבו עד אפס מקום והושבתם לבדכם בקרב הארץ (ה ח) — וחמדו שדות וגזלו ובתים ונשאו ועשקו גבר וביתו ואיש ונחלתו (מי' ב ב).
אם לא בתים רבים לשמה יהיו גדלים וטובים מאין יושב (ה ט) — ואת ערי יהודה אתן שממה מבלי יושב (יר' ט י').

כי עשרת צמדי כרם יעשו בת אחת וזרע חמר יעשה איפה (ה י) — מעשר החמר הבת ועשירת החמר האיפה (יח' מה יא).

הוי משכימי בבקר שכר ירדפו מאחרי בנשף יין ידליקם. והיה כנור ונבל תף וחליל ויין משתיהם ואת פעל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו (ה יא יב) — החלו שרים חמת מייך (הו' ז ה); הפרטים על פי הנבל כדויד חשבו להם כלי שיר... השתים במזרקי יין וראשית שמנים ימשחו ולא נחלו על שכר יוסף (עמ' ו ה'ו).

לכן גלה עמי מבלי דעת (ה יג) — נדמו עמי מבלי הדעת (הו' ד ו).

לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי חק וירד הדרה והמונה ושאונה ועלו בה (ה יד)

— אשר הרחיב כשאלו נפשו והוא כמות ולא ישבע ויאסף אליו כל הגוים ויקבץ אליו כל העמים (חב' ב ה).

האמרים ימהר יחישה מעשהו למען נראה ותקרב ותבואה עצת קדוש ישראל ונדעה (ה יט) — הנה המה אמרים אלי איה דבר ה' יבוא נא (יר' יז טו); מה המשל הזה לכם על אדמת ישראל לאמר יארכו הימים ואבד כל חזון (יח' יב כב).

ואראה את אדני ישב על כסא רם ונשא... שרפים עמדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף (ו א"ב) — וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה (יח' א כו); ומתוכה דמות ארבע חיות... וארבע כנפים לאחת להם ורגליהם רגל ישרה... ופניהם וכנפיהם פרדות מלמעלה לאיש שתיים חברות איש ושתיים מכסות את גויתיהנה (שם א ה"א). וינעו אמות הספים מקול הקורא והבית ימלא עשן (ו ד) — הך הכפתור וירעשו הספים (עמ' ט א); וימלא הבית את הענן (יח' י ד).

ויגע על פי ויאמר הנה נגע זה על שפתיך (ו ז) — וישלח ה' את ידו ויגע על פי ויאמר ה' אלי הנה נתתי דברי בפיק (יר' א ט).

ויאמר לך ואמרת לעם הזה שמעו שמוע ואל תבינו וראו וראו ואל תדעו השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יכין ושכ ורפא לו (ו ט"י) — בן אדם בתוך בית המרי אתה ישב אשר עינים להם לראות ולא ראו אזנים להם לשמע ולא שמעו כי בית מרי הם (יח' יב כ); בשוֹבֵי שְׁבוֹת עֲמִי כִרְפָאִי לְיִשְׂרָאֵל (הו' ו יא — ז א).

ואמר עד מתי אדני (ו יא) — ויען מלאך ה' ויאמר ה' צבאות עד מתי אתה לא תרחם את ירושלים (זכ' א יב).

קח לך גליון גדול וכתב עליו בחרט אנוש למהר שלל חשבז (ח א) — ויענני ה' ויאמר כתב חזון ובאר על הלחות למען ירוץ קורא כו (חב' ב ב).

כי אם יהיה עמך ישראל כחול הים (י כב) — והיה מספר בני ישראל כחול הים (הו' ב א). ונקף סבכי היער בברזל והלבנון באדיר יפול (י לד) — פתח לבנון דלתיך ותאכל אש בארוזיך. הילל ברוש כי נפל ארו אשר אדרים שדדו הילילו אלוני בשן כי ירד יער הבצור (הבציר קרי) (זכ' יא א"ב).

ויצא חטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה (יא א) — הנה ימים באים נאם ה' והקמתי לדוד צמח צדיק ומלך מלך והשכיל ועשה משפט וצדקה בארץ בימיו חושע יהודה וישראל ישכן לבטח וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו (יר' כג ה"ו).

וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ ועגל וכפיר ומריא יחדו ונער קטן נהג בם ופרה ודב תרעינה יחדו ירבצו ילדיהן ואריה כבקר יאכל תבן ושעשע יונק על חר פתן ועל מאורת צפעוני גמול ידו הדה לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי (יא ו"ט) — וכרתי להם ברית ביום ההוא עם חית השדה ועם עוף השמים ורמש האדמה וקשת וחרב ומלחמה אשבור מן הארץ והשכבתים לבטח (הו' ב כ).

כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים (יא ט) — ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם (יר' לא לג); כי תמלא הארץ לדעת את כבוד ה' כמים יכסו על ים (חב' ב יד).

ונשא נס לגוים ואסף נדחי ישראל ונפצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ (יא יב) — כה אמר אדני ה' בקבצי את בית ישראל מן העמים אשר נפצו במן ונקדשתי במן לעיני הגוים וישבו על

אדמתם אשר נתתי לעבדי ליעקב (יח' כח כה); ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם (שם לו כד); ודבר אליהם כה אמר אד' ה' הנה אני לקח את בני ישראל מבין הגוים אשר הלכו שם וקבצתי אתם מסביב והבאתי אותם אל אדמתם (שם לז כא); לכן כה אמר אדני ה', עתה אשיב את שביית (שכות קרי) יעקב ורחמתי כל בית ישראל... בשובבי אותם מן העמים וקבצתי אתם מארצות איביהם ונקדשתי בם לעיני הגוים רבים. וידעו כי אני ה' אלהיהם בהגלותי אתם אל הגוים וכנסתים על אדמתם ולא אותיר עוד מהם שם (שם לט כה-כט).

וסרה קנאת אפרים וצררי יהודה יכרתו אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצר את אפרים (יא יג) — בימים ההמה ילכו בית יהודה על בית ישראל ויבאו יחדו מארץ צפון על הארץ אשר הנחלתי את אבותיכם (יר' ג יח); כי יש יום קראו נצרים בהר אפרים קומו ונעלה ציון אל ה' אלהינו (יר' לא ה); בימים ההמה ובעת ההיא נאם ה' יבאו בני ישראל המה ובני יהודה יחדו הלוך ובכו ילכו ואת ה' אלהיהם יבקשו. ציון ישאלו דרך הנה פניהם באו ונלוו אל ה' ברית עולם לא תשכח (יר' נ ה); כה אמר אדני ה' הנה אני לקח את בני ישראל מבין הגוים אשר הלכו שם וקבצתי אתם מסביב והבאתי אותם אל אדמתם ועשיתי אתם לגוי אחד כארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיה (יהיו קרי) עוד לשני גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד (יח' לז כא-כב).

צהלי ורני יושבת ציון כי גדול בקרבך קדוש ישראל (יב ו) — רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך נאם ה' (זכ' ב יד).

על הר נשפה שאו נס (יג ב) — אל חומת בבל שאו נס (יר' נא יב).
לאפי עליזי גאותי (יג ג) — כי תשמחי (תשמחו קרי) כי תעלזי (תעלוזו קרי) שסי נחלתי... מקצף ה' לא תשב (יר' נ יא-יג).

קול המון בהרים דמות עם רב קול שאון ממלכות גוים נאספים (יג ד) — כי הנה אנכי מעיר ומעלה על בבל קהל גוים גדלים מארץ צפון וערכו לה משם תלכד (יר' נ ט).
ה' וכלי זעמו לחבל כל הארץ (יג ה) — פתח ה' את אוצרו ויוצא את כלי זעמו (יר' נ כה).
הילילו כי קרוב יום ה' כשד משדי יבוא (יג ו) — אהה ליום כי קרוב יום ה' וכשד משדי יבוא (יואל א טו).

על כן כל ידיים תרפינה וכל לבב אנוש ימס. ונבהלו צירים וחבלים יאחזון כיולדה יחילון איש אל רעהו יתמהו (יג ז-ח) — שמע מלך בבל את שמעם ורפו ידיו צרה החזיקתהו חיל כיולדה (יר' נ מג); ונמס כל לב ורפו כל ידיים (יח' כא יב).

הנה יום ה' בא אכזרי ועברה וחרון אף לשום הארץ לשמה וחטאיה ישמיד ממנה (יג ט) — קרוב יום ה' הגדול (צפ' א יד); יום עברה היום ההוא (שם א טו); ביום עברת ה' ובאש קנאתו תאכל כל הארץ, כי כלה אך נבהלה יעשה את כל ישבי הארץ (שם א יח); בטרם לא יבוא עליכם חרון אף ה' בטרם לא יבוא עליכם יום אף ה' (שם ב ב); כי הנה היום בא כער כתנור והיו כל זדים וכל עשה רשעה קש ולהט אתם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא יעזב להם שרש וענף (מלאכי ג יט); הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם פן אבוא והכיתי את הארץ חרם (שם ג כג-כד).

חשך השמש בצאתו וירח לא יגיה אורו (יג י) — השמש יהפך לחשך והירח לדם (יואל ג ד).
על כן שמים ארגזו ותרעש הארץ ממקומה בעברת ה' צבאות וכיום חרון אפו (יג י) —

ותרעש הארץ ותחל כי קמה על כבל מחשבות ה' לשום את ארץ כבל לשמה מאין יושב (יר' נא כט).

איש אל עמו יפנו ואיש אל ארצו ינוסו (יג יד) — איש אל עמו יפנו ואיש לארצו ינוסו (יר' נ זט).

ועלליהם ירטשו לעיניהם (יג טז) — עלליהם ירטשו (הו' יד א); גם עלליה ירטשו בראש כל חרצות (נחום ג י').

הנני מעיר עליהם את מדי (יג יז) — העיר ה' את רוח מלכי מדי כי על כבל מזמתו להשחיתה (יר' נא יא).

והיתה בכל צבי ממלכות תפארת גאון כשדים, כמהפכת אלהים את סדם ואת עמרה לא תשב לנצח ולא תשכן עד דור ודור, ולא יהל שם ערכי, ורעים לא ירבצו שם (יג יט-כ) — חרב על כשדים נאם ה', ואל ישבי בכל... ולא תשב עוד לנצח ולא תשכון עד דור ודור, כמהפכת אלהים את סדם ואח עמרה ואת שכניה נאם ה' לא ישב שם איש ולא יגור בה בן אדם (יר' נ לה-לט"מ); תהלת כל הארץ איך היתה לשמה בכל בגוים (שם נא מא).

ורבצו שם ציים ומלאו בתיהם אחים ושכנו שם בנות יענה ושעירים ירקדו שם (יג כא) — ורבצו בתוכה עדרים כל חיתו גוי גם קאת גם קפד בכפתריה ילינו קול ישורר בחלון חרב בסף כי ארזה ערה (צפ' ב יד); לכן ישבו ציים את איים וישבו בה בנות יענה (יר' נ לט).

ונלוה הגר עליהם ונספתו על בית יעקב (יד א) — ונלוו גוים רבים אל ה' ביום ההוא והיו לי לעם (זכ' ב טו).

נחה שקטה כל הארץ פצחו רנה (יד ז) — ורננו על כבל שמים וארץ וכל אשר בהם (יר' נא מח).

שאל מתחת וגו' (וכל הענין, יד ט"כ) — השווה יח' כח א"יט; שם לא טו"יח. הוי ארץ צלצל כנפים אשר מעבר לנהרי כוש... בעת ההיא יוכל שי לה' צבאות (יח א"ז) — מעבר לנהרי כוש עתרי בת פוצי יוכלון מנחתי (צפ' ג י').

כל ישבי חבל ושכני ארץ כנשא נס הרים תראו וכתקע שופר תשמעו (יח ג) — וה' עליהם יראה ויצא כברק חצו ואדני ה' בשופר יתקע (זכ' ט יד).

יעזבו יחדו לעיט הרים ולכהמת הארץ וקץ עליו העיט וכל בהמת הארץ עליו תחרף (יח ו) — על הרי ישראל תפול, אתה וכל אגפיך ועמים אשר אתך, לעיט צפור כל כנף וחית השדה נתתיך לאכלה (יח' לט ד); ואתה בן אדם כה אמר אדני ה', אמר לצפור כל כנף ולכל חית השדה, הקבצו ובאו האספו מסביב על זבחי אשר אני זבח לכם זבח גדול על הרי ישראל ואכלתם בשר ושתיתם דם. בשר גבורים תאכלו, ודם נשיאי הארץ תשתו אילים כרים ועתודים פרים מריאי בשן כלם. ואכלתם חלב לשבעה, ושתיתם דם לשכרון מזבחי אשר זבחתם לכם. ושבעתם על שלחני סוס ורכב, גבור וכל איש מלחמה (יח' לט יז-כ).

ביום ההוא יהיה ישראל שלישיה למצרים ולאשור ברכה בקרב הארץ אשר ברכו ה' צבאות לאמר ברוך עמי מצרים ומעשה ידי אשור ונחלתי ישראל (יט כד-כה) — כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד (צפ' ג ט); ונלוו גוים רבים אל ה' ביום ההוא והיו לי לעם ושכנתי בתוכך (זכ' ב טו).

כסופות בנגב לחלף ממדבר בא (כא א) — והלך בסערות תימן (זכ' ט יד); יבוא קדים רוח ה' ממדבר עלה (הו' יג טו).

על מצפה אדני אנכי עמד תמיד יומם ועל משמרתי אנכי נצב כל הלילות (כא ח) — על

משמרתי אעמדה ואתיצבה על מצור ואצפה לראות מה ידבר בי (חכ' ב א).
 והנה זה בא רכב איש צמד פרשים ויען ויאמר נפלה נפלה ככל וכל פסילי אלהיה שבר לארץ
 (כא ט) — קול נסים ופלטמים מארץ בבל להגיד בציון את נקמת ה' אלהינו נקמת היכלו (יר' נ
 כח); באו ונספרה בציון את מעשה ה' אלהינו (שם נא י).

משא צר (פרק כג כולו) — השווה לכל הענין יח' פרק כז.
 כתיים (כתיים קרי) קומי עברי.. אשור יסדה לציים (כג יב-יג) — בת-אשרים מאיי כתיים (יח'
 כז ו).

והיה מקץ שבעים שנה יפקד ה' את צר (כג יז) — והיה כמלאות שבעים שנה אפקד על מלך
 בבל ועל הגוי ההוא נאם ה' (יר' כה יב).

והיה סחרה ואתננה קדש לה' לא יאצר ולא יחסן (ג יח) — והחרמתי לה' בצעם וחילם לארון
 כל הארץ (מי' ד יג).

הנה ה' בוקק הארץ וכולקה (כד א) — בוקה ומבוקה ומבלקה (נחום ב יא).
 והיה כעם ככהן (כד ב) = הו' ד ט.

פחד ופחת ופח עליך יושב הארץ, והיה הנס מקול הפחד יפל אל הפחת, והעולה מתוך הפחת
 ילכד בפח, כי ארבות ממרום נפתחו וירעשו מוסדי ארץ (כד יז-יח) — פחד ופחת ופח עליך
 יושב מואב נאם ה'. הניס (הנס קרי) מפני הפחד יפל אל הפחת והעלה מן הפחת ילכד בפח, כי
 אביא אליה אל מואב שנת פקדתם נאם ה' (יר' מח מג-מד).

ונפלה ולא תסיף קום (כד כ) — נפלה לא תוסיף קום (עמ' ה ב).

כי מלך ה' צבאות בהר ציון וכירושלם (כד כג) — ומלך ה' עליהם בהר ציון (מי' ד ז).
 כי הנה ה' יצא ממקומו לפקד עון יושב הארץ עליו (כו כא) — כי הנה ה' יצא ממקומו וירד
 ודרך על במותי (כמתי קרי) ארץ (מי' א ג).

והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים
 והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלם (כז יג) — אחרי ה' ילכו כאריה ישאג, כי הוא ישאג ויחרדו
 בנים מים, יחרדו כצפור ממצרים, וכיונה מארץ אשור והושבתים על בתיהם נאם ה' (הו' יא י-
 יא); ואדני ה' בשופר יתקע והלך בסערות תימן (זכ' ט יד); והשיבתים מארץ מצרים ומאשור
 אקבצם ואל ארץ גלעד ולבנון אביאם (שם י י).

הוי עטרת גאות שכרי אפרים וציץ נבל צבי תפארתו אשר על ראש גיא שמנים הלומי יין (כח
 א) — השמים במזרקי יין וראשית שמנים ימשחו ולא נחלו על שבר יוסף (עמ' ו ו).
 כבכורה בטרם קיץ אשר יראה הראה אותה בעודה בכפו יבלענה (כח ד) — כאספי קיץ
 כעללת בציר אין אשכול לאכול בכורה אותה נפשי (מי' ז א).

וגם אלה ביין שגו ובשכר תעו כהן ונביא שגו בשכר נבלעו מן היין תעו מן השכר שגו בראה
 פקו פליליה (כח ז) — לו איש הלך רוח ושקר כזב אטף לך ליין ולשכר והיה מטיף העם הזה
 (מי' ב יא); וכהנייה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסמו (שם ג יא).

ספו שנה על שנה חגים ינקפו והציקותי לאריאל (כט א-ב) — ובא בשנה השמועה ואחריו
 בשנה השמועה וחמס בארץ (יר' נא מו).

ותהי לכם חזות הכל כדברי הספר החתום (כט יא) — לילה לכם מחזון וחשכה לכם מקסם
 (מי' ג ו).

מחטיאי אדם בדבר ולמוכיח בשער יקשון ויטו בתהו צדיק (כט כא) — שנאו בשער מוכיח
 ודבר תמים יתעבו... ועצמים חטאתיכם צררי צדיק לקחי כפר ואביונים בשער הטו (עמ' ה י-יב).

כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה וגו' (כט כב) — כי פדה ה' את יעקב (יר' לא י). והיה לכם מעוז פרעה לבשת והחסות בצל מצרים לכלמה (ל ג) — גם ממצרים תבשי (יר' ב לו).

ומצרים הבל וריק יעזרו (ל ז) — וידעו כל ישרי מצרים כי אני ה', יען היותם משענת קנה לבית ישראל. בתפשם בך בכפך (בכף קרי) תרוץ ובקעת להם כל כתף ובהשענם עליך תשבר והעמדת להם כל מתנים (יח' כט ו-ז).

אשר אמרו לראים לא תראו (ל י) — ועל הנביאים צויתם לאמר לא תנבאו (עמ' ב יב). אלהי משפט ה' (ל יח) — איה אלהי המשפט (מלאכי ב יז).

הנה על אדום תרד... כי זבח לה' בכצרה וטבח גדול בארץ אדום (לד ה-ו) — השווה לכל הענין יח' לה א-טו ועובדיה כולו.

ודרך... והלכו גאולים.. ופדויי ה' ישבון, ובאו ציון ברנה, ושמחת עולם על ראשם, ששון ושמחה ישיגו, ונסו יגון ואנחה (לה ח-ט-י) — כי פדה ה' את יעקב וגאלו מיד חזק ממנו, ובאו ורננו במרום ציון, ונהרו אל טוב ה'... אז תשמח בתולה במחול ובחרים וזקנים יחדו, והפכתי אבלם לששון ונחמתים ושמחתים מיגונם (יר' לא י-יב).

הנה בטחת על משענת הקנה הרצוף הזה על מצרים, אשר יסמך איש עליו, וכא בכפו ונקבה, כן פרעה מלך מצרים לכל הבטחים עליו (לו ו) — על פרעה מלך מצרים... יען היותם משענת קנה לבית ישראל, בתפשם בך בכפך (בכף קרי) תרוץ. ובקעת להם כל כתף, ובהשענם עליך תשבר, והעמדת להם כל מתנים (יח' כט ו-ז).

כי באו בנים עד משבר וכח אין ללדה (לז ג) — הוא בן לא חכם, כי עת לא יעמד במשבר בנים (הו' יג יג).

כי מירושלם תצא שארית ופליטה מהר ציון (לז לב) — כי בהר ציון וכירושלם תהיה פליטה כאשר אמר ה' (יואל ג ה).

אני אמרתי בדמי ימי אלכה בשערי שאול פקדתי יתר שנותי אמרתי לא אראה יה יה בארץ החיים לא אביט אדם עוד (לח י-יא) — ואני אמרתי נגרשתי מנגד עיניך אך אוסיף להביט אל היכל קדשך (יונה ב ה).

כסוס עגור כן אצפצף אהגה כיונה (לח יד) — וחר וסוס (וסיס קרי) ועגור (יר' ח ז). וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר (מ ה) — וראו כל בשר כי אני ה' בערתי (יח' כא ד). ולבנון אין די בער וחיתו אין די עולה (מ טז) — הירצה ה' באלפי אילים ברבבות נחלי שמן (מי' ו ז).

אנכי אנכי ה' ואין מבלעדי מושיע (מג יא) — ואנכי ה' אלהיך... ומושיע אין בלתי (הו' יג ד). ויצרך מבטן (מד כד) — בטרם אצורך (אצרך קרי) בבטן (יר' א ה). נטה שמים לבדי (מד כד) — וכתבונתו נטה שמים (יר' י יב).

אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי אני ידי נטו שמים וכל צבאם צויתי אנכי העירתהו בצדק וכל דרכיו אישר (מה יב-יג) — אנכי עשיתי את הארץ את האדם ואת הבהמה אשר על פני הארץ בכחי הגדול ובזרועי הנטויה ונתתיה לאשר ישר בעיני ועתה אנכי נתתי את כל הארצות האלה ביד נבוכדנאצר מלך בבל עבדי (יר' כז ה-ו).

לא תבשו ולא תכלמו עד עולמי עד (מה יז) — ולא יבשו עמי לעולם (יואל ב כז). למעני למעני אעשה כי איך יחל (מח יא) — ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים (יח' כ ט).

צאו מבבל ברחו מכשדים בקול רנה הגידו השמיעו זאת הוציאוה עד קצה הארץ אמרו גאל ה' עבדו יעקב (מח כ) — קול נסים ופלטים מארץ בבל להגיד בציון את נקמת ה' אלהינו נקמת היכלו (יר' נ כח); נסו מתוך בבל ומלטו איש נפשו (שם נא ו); צאו מתוכה עמי ומלטו איש את נפשו (שם שם מה); הוי הוי ונסו מארץ צפון (זכ' ב י); הוי ציון המלטי יושבת בת בבל (שם ב יא).

ה' מבטן קראני ממעי אמי הזכיר שמי (מט א) — בטרם אצורך (אצרך קרי) כבטן ידעתך ובטרם תצא מרחם הקדשתך נביא לגוים נתתיך (יר' א ה).
החשכח אשה עולה... כעדי תלכשי ותקשרים ככלה (מט טו"ח) — התשכח בתולה עדיה כלה קשריה (יר' ב לב).

וידעו כל בשר כי אני ה' (מט כו) = יח' כא י.
אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה (נ א) = וארא כי על כל אדות אשר נאפה משבה ישראל שלחתיה ואתן את ספר כריתתיה אליה (יר' ג ח).
נא ייֵא — ראה לעיל לה ט"ו.

ירושלם אשר שתית מיד ה' את כוס חמתו את קבעת כוס התרעלה שתית מצית (נא יז) — כי כה אמר ה' אלהי ישראל אלי, קח את כוס היין החמה הזאת מידי והשקיתה אתו את כל הגוים אשר אנכי שלח אותך אליהם, ושתו והתגעשו והתהללו מפני החרב אשר אנכי שלח בינתם. ואקח את הכוס מיד ה', ואשקה את כל הגוים, אשר שלחני ה' אליהם. את ירושלם ואת ערי יהודה ואת מלכיה את שריה (יר' כה טו"ח).

שתים הנה קראתיך מי ינוד לך השד והשבר והרעב והחרב מי אנחמך (נא יט) — כי מי יחמל עליך ירושלם ומי ינוד לך ומי יסור לשאל לשלם לך (יר' טו ה); והיה כל ראיך ידוד ממך ואמר שדדה נינוה מי ינוד לה מאין אבקש מנחמים לך (נחום ג ז).
כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא (נב א) — כי לא יוסיף עוד לעבור (לעבר קרי) בך בליעל (נחום ב א).

ואשור באפס עשקו (נב ד) — הראשון אכלו מלך אשור (יר' נ יז); עשוקים בני ישראל ובני יהודה יחדו (יר' נ לג).
מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום (נב ז) — הנה על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום (נחום ב א).

סורו סורו צאו משם טמא אל תגעו (נב יא) — צאו מתוכה עמי (יר' נא מה).
כי רבים בני שוממה מבני בעולה אמר ה'. הרחיבי מקום אהלך ויריעות משכנותיך יטו אל תחשכי, האריכי מיתריך ויתדתך חזקי (נד א"ב) — אהלי שדד וכל מיתרי נתקו. בני יצאני ואינם, אין נטה עוד אהלי ומקים יריעותי (יר' י כ).
וערים נשמות יושיבו (נד ג) — ובנו ערים נשמות וישבו (עמ' ט יד).
כי בשת עלומיך תשכחי וחרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד (נד ד) — ולחטאתם לא אזכר עוד (יר' לא לג).

ואשת נעורים כי תמאס (נד ו) — ובאשת נעוריך אל יבגד (מלאכי ב טו).
הנה אנכי מרביץ בפורך אבניך ויסדתיך בספירים. ושמתי כדכד שמשתיך ושעריך לאבני אקדח וכל גבולך לאבני חפץ (נד יא"ב) — בעדן גן אלהים היית כל אבן יקרה מסכתך אדם פטדה ויהלם תרשיש שהם וישפה ספיר נפך וברקת וזהב (יח' כח יג); כי אבני נזר מתנוססות על אדמתו (זכ' ט טז).

וכל בניך למודי ה' (נד יג) — ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי כלם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם... כי אסלח לעונם ולחטאתם לא אזכר עוד (יר' לא לג).
יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו וישב אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח (נה ז) —
וסלחתי לכול (לכל קרי) עונותיהם (יר' לג ח); אם אחפץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחייה (יח' לג יא); ושובו אל ה' אלהיכם כי חנון ורחום הוא (יואל ב יג).

כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה', כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם (נה ח"ט) — ואמרו בית ישראל, לא יתכן דרך אדני, הדרכי לא יתכנו בית ישראל, הלא דרכיכם לא יתכן (יח' יח כט).

ואל יאמר בן הנכר הנלוה אל ה' לאמר הבדל יבדילני ה' מעל עמו (נו ג) — והיה אם למד ילמדו את דרכי עמי להשבע בשמי חי ה' כאשר למדו את עמי להשבע בבעל ונבנו בתוך עמי (יר' יב טז); ונלוו גוים רבים אל ה' ביום ההוא והיו לי לעם (זכ' ב טו).

והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל (נו כ) — בים ראגה השקט לא יוכל (יר' מט כג).
הצדיק אבד, ואין איש שם על לב, ואנשי חסד נאספים באין מביין, כי מפני הרעה נאסף הצדיק (נו א) — אבד חסיד מן הארץ וישר באדם אין (מי' ז ב).

הנחמים באלים תחת כל עץ רענן... על הר גבה ונשא שמת משכבך גם שם עלית לזבח זבח (נו ה"ז) — כי על כל גבעה גבהה ותחת כל עץ רענן את צעה זנה (יר' ב כ).

ותשרי למלך בשמן ותרכי רקחך ותשלחי צריך עד מרחק ותשפילי עד שאול (נו ט) — וברית עם אשור יכרתו ושמן למצרים יובל (הו' יב ב).

והחוסה בי ינחל ארץ ויירש הר קדשי (נו יג) — ואתם הרי ישראל... והולכתי עליכם אדם את עמי ישראל וירשוך והיית להם לנחלה (יח' לו ח"יב).

והיית כגן רוה (נח יא) — והייתה נפשם כגן רוה (יר' לא יא).

כלם משבא יבאו זהב ולבונה ישאו (ס ו) — למה זה לי לבונה משבא תבוא (יר' ו כ).

אנחנו החמר ואתה יצרנו (סד ז) — הנה כחמר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל (יר' יח ו).

ועמק עכור לרבץ בקר (סה י) — ואת עמק עכור לפתח תקוה (הו' ב יז).

ובנו בתים וישבו ונטעו כרמים ואכלו פרים (סה כא) — בנו בתים וישבו ונטעו גנות ואכלו את

פרין (יר' כט ה); ובנו ערים נשמות וישבו ונטעו כרמים ושתו את יינם ועשו גנות ואכלו את פריהם (עמ' ט יד).

כי באש ה' נשפט (סו טז) — והנה קורא לרב באש אדני ה' (עמ' ז ד).

ה' נשפט ובחרבו את כל בשר ורכו חללי ה' (סו טז) — ריב לה' בגוים נשפט הוא לכל בשר

הרשעים נתנם לחרב נאם ה'... והיו חללי ה' ביום ההוא מקצה הארץ ועד קצה הארץ (יר' כה לא- לג).

ואנכי מעשיהם ומחשבותיהם באה לקבץ את כל הגוים והלשנות (סו יח) — וקבצתי את כל

הגוים והורדתי אל עמק יהושפט (יואל ד ב); ועתה נאספו עליך גוים רבים... והמה לא ידעו

מחשבות ה'... כי קבצם (מי' ד יא"יב).

ובאו וראו את כבודי ושמתי בהם אות... (סו יח"ט) — ונתתי את כבודי בגוים וראו כל הגוים

את משפטי אשר עשיתי ואת ידי אשר שמתי בהם (יח' לט כא).

פול ולוד משכי קשת (סו יט) — ופוט תפשי מגן ולודים תפשי דרכי קשת (יר' מו ט).

והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני אמר ה' (סו כג) —

שער החצר הפנימית... וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח... והשתחוו עם הארץ פתח השער

ההוא בשבתות ובחדשים לפני ה' (יח' מו א-ג); בעת ההיא יקראו לירושלם כסא ה' ונקוו אליה כל הגויים לשם ה' לירושלם (יר' ג יז); מתי יעבר החדש... והשבת... (עמ' ח ה); ... כל מושה חגה חדשה ושבתה וכל מועדה (הו' ב יג).

וראה עוד 'ארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק' לר' משה זיידל, במבוא 'דעת מקרא' לס' מיכה עמ' 9-36 (וכן ב'חקרי מקרא' שלו, מוסד הרב קוק, תשל"ח, עמ' קצה-רלח).

מקבילות בין ישעיהו לבין ספרי השירה והחכמה שבכתובים (תהלים, משלי, איוב, שיר השירים, קהלת, איכה)

מכף רגל ועד ראש אין בו מתם פצע וחבורה ומכה טריה (א ו) — ויך את איוב בשחין רע מכף רגלו ועד קדקדו (איוב ב ז).

ושממה כמהפכת זרים... סדם היינו לעמורה דמינו שמעו דבר ה' קציני סדם האזינו תורת אלהינו עם עמרה (א ז, ט"י) — ויגדל עון בת עמי מחטאת סדם ההפוכה כמו רגע ולא חלו בה ידים (איכה ד ו).

למה לי רב זבחיכם וגו' (א יט-טו) — זבח ומנחה לא חפצת... עולה וחטאה לא שאלת (תה' מ ז); לא על זבחיך אוכיחך ועולתיך נגדי תמיד (שם נ ח); כי לא תחפץ זבח ואתנה עולה לא תרצה זבחי אלהים וגו' (שם נא טו-יח); אהללה שם אלהים בשיר ואגדלנו בתורה ותיטב לה' משור פר מקרן מפריס (שם סט לא-לב); זבח רשעים תועבת ה' ותפלת ישרים רצונו (מש' טו ח); זבח רשעים תועבה אף כי בזמה יביאנו (שם כא כז); עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח (שם כא ג); שמר רגליך (רגלך קרי) כאשר תלך אל בית האלהים וקרוב לשמע מתת הכסילים זבח כי אינם יודעים לעשות רע (קה' ד יז).

לכו נא ונוכחה יאמר ה' (א יח) — לא יש בינינו מוכיח ישת ידו על שנינו (איוב ט לג). אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו (א יח) — תחטאני באזוב ואטהר תכבסני ומשלג אלבין (תה' נא ט); הנתן שלג כצמר (שם קמז טז); לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבש שנים (מש' לא כא); אם התרחצתי במו (במי קרי) שלג והזכותי בבר כפי (איוב ט ל); זכו נזיריה משלג צחו מחלב אדמו עצם מפנינים (איכה ד ז). אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו ואם תמאנו ומריתם חרב תאכלו (א יט-כ) — יען קראתי ותמאנו נטיתי ידי ואין מקשיב ותפרעו כל עצתי ותוכחתי לא אביתם... ויאכלו (מש' א כד-לא).

איכה היתה וגו' (א כא) — איכה ישבה וגו' (איכה א א).

וחברי גנבים (א כג) — אם ראית גנב ותרץ עמו (תה' נ יח).

ואשיבה ידי עליך ואצרף כבר סיגיך ואסירה כל בדיליך (א כה) — כי בחנתנו אלהים צרפתנו כצרף כסף (תה' סו י). הגו סיגים מכסף ויצא לצרף כלי, הגו רשע לפני מלך (מש' כה ד-ה). ואשיבה שפטיך כבראשנה ויעציק כבתחלה (א כו) — השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם (איכה א כא).

ושבר פשעים וחטאים יחדו (א כח) — ופשעים נשמדו יחדו (תה' לז לח).

בית יעקב לכו ונלכה באור ה' (ב ה) — אשרי העם ידעי תרועה ה' באור פניך יהלכון (תה' פט

עני גבהות אדם שפל (ב יא) — ועינים רמות תשפיל (תה' יח כח).
ונשגב ה' לבדו ביום ההוא (ב יא) — יהללו את שם ה' כי נשגב שמו לבדו (תה' קמח יג).
על כל גאה ורם ועל כל נשא ושפל (ב יב) — וראה כל גאה והשפילהו (איוב מ יא).
חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא (ב כב) — מה אדם ותדעהו בן
אנוש ותחשבהו אדם להכל דמה ימיו כצל עובר (תה' קמד ג־ד); חדל ממני כי הכל ימי, מה
אנוש כי תגדלנו וכי תשית אליו לבך (איוב ז טז־יז).
אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו (ג י־יא) —
מפרי פי איש ישבע טוב וגמול ידי אדם ישוב (ישיב קרי) לו (מש' יב יד).
ודרך ארחתיך בלעו (ג יב) — העוזבים ארחות ישר ללכת בדרכי חשך השמחים לעשות רע
יגילו בתהפכות רע אשר ארחתיהם עקשים ונלוזים במעגלותם (מש' ב יג־טו).
נצב לריב ה' ועמד לדין עמים ה' במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו ואתם בערתם הכרם גזלת
העני בבתיכם מלכם (מה לכם קרי) תדכאו עמי לפני עניים תטחנו נאם אדני ה' צבאות (ג יג־טו)
— אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפט עד מתי תשפטו עול לפני רשעים תשאו סלה שפטו
דל ויתום עני ורש הצדיקו פלטו דל ואביון מיד רשעים הצילו לא ידעו ולא יבינו בחשכה יתהלכו
ימוטו כל מוסדי ארץ אני אמרתי אלהים אתם ובני עליין כלכם אכן כאדם תמותון וכאחד השרים
תפלו קומה אלהים שפטה הארץ כי אתה תנחל בכל הגוים (תה' מזמור פב).
מלכם (מה לכם קרי) תדכאו עמי (ג טו) עמך ה' ידכאו (תה' צד ה).
כל הכתוב לחיים בירושלם (ד ג) — ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו (תה' סט כט).
אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו כרם היה לידידי בקרן בן שמן ויעזקהו ויסקלהו ויטעהו
שרק ויבן מגדל בתוכו וגם יקב חצב בו ויקו לעשות ענבים ויעש באשים (ה א־ב) — כרם היה
לשלמה בבעל המון נתן את הכרם לנטרים (שה"ש ח יא); גפן ממצרים תסיע תגרש גוים ותטעה
פנית לפנייה ותשרש שרשיה ותמלא ארץ כסו הרים צלה וענפיה ארזי אל תשלח קצירה עד ים
ואל נהר יונקותיה (תה' פ ט־יד).
ועתה אודיעה נא אתכם את אשר אני עשה לכרמי הסר משוכתו והיה לבער פרץ גדרו והיה
למרמס (ה ה) — למה פרצת גדריה וארוה כל עברי דרך יכרסמנה חזיר מיער וזיו שדי ירענה
(תה' פ יג־יד); על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב והנה עלה כלו קמשנים כסו פניו
חרלים וגדר אבניו נהרסה (מש' כד ל־לא).
הוי משכימי בבקר שכר ירדפו מאחרי בנשף יין ידליקם והיה כנור ונבל תף וחליל ויין
משתייהם ואת פעל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו (ה יא־יב) — להגיד בבקר חסרך ואמונתך
בלילות עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון בכנור (תה' צב ג־ד); למאחרים על היין (מש' כג ל).
הוי חכמים בעיניהם ונגד פניהם נבנים (ה כא) — אל תהי חכם בעיניך (מש' ג ז); ענה כסיל
כאולתו פן יהיה חכם בעיניו (שם כו ה); ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו (שם כו יב);
חכם עצל בעיניו משבעה משיבי טעם (שם כו טז); חכם בעיניו איש עשיר ודל מבין יחקרנו (שם
כח יא).
הוי גבורים לשתות יין ואנשי חיל למסך שכר (ה כב) — אשריך ארץ שמלכך בן חורים
ושריך בעת יאכלו בגבורה ולא בשתי (קה' י יז).
לא ינום ולא יישן (ה כז) — הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל (תה' קכא ד).
ואראה את אדני ישב על כסא רם ונשא ושוליו מלאים את ההיכל (ו א) — ישבת לכסא שופט
צדק (תה' ט ה); ה' בהיכל קדשו ה' בשמים כסאו (שם יא ד); מלך אלהים על גוים אלהים ישב

על כסא קדשו (שם מז ט); צדק ומשפט מכון כסאך (שם פט טו); ה' בשמים הכין כסאו (שם קג יט).

וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו (ו ג) — וימלא כבודו את כל הארץ (תה' עב יט); ויודו שמים פלאך ה' אף אמונתך בקהל קדשים (תה' פט ו); אל נערץ בסוד קדשים רבה (שם שם ח).

עצו עצה ותפר דברו דבר ולא יקום כי עמנו אל (ח י) — ה' הפיר עצת גוים הניא מחשבות עמים (תה' לג י); רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום (מש' יט כא).

העם ההלכים בחשך ראו אור גדול (ט א) — זרח בחשך אור לישרים (תה' קיב ד).
כי ילד ילד לנו בן נתן לנו... על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אתה ולסעדה במשפט ובצדקה מעתה ועד עולם (ט ה-ו) — עד עולם אכין זרעך ובניתי לדר ודור כסאך (תה' פט ה); צדק ומשפט מכון כסאך (שם שם טו); תועבת מלכים עשות רשע כי בצדקה יכון כסא (מש' טז יב).
ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה וכינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'... ושפט בצדק דלים (יא ב-ד) — אני חכמה שכנתי ערמה ודעת מזמות אמצא יראת ה'... לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה בי מלכים ימלכו... ונדיבים כל שפטי צדק (מש' ח יב-טז).

והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו (יא ה) — כהניך ילכשו צדק וחסידיך ירננו (תה' קלב ט); צדק לבשתי וילבשני כמעיל וצניף משפטי (איוב כט יד).

ואריה כבקר יאכל תבן (יא ז) — הנה נא בהמות אשר עשיתי עמך חציר כבקר יאכל (איוב מ טו).

ואסף נדחי ישראל (יא יב) — נדחי ישראל יכנס (תה' קמז ב).

ועפו בכתף פלשתים ימה יחדו יכזו את בני קדם אדום ומואב משלוח ידם וכני עמון משמעתם (יא יד) — מואב סיר רחצי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת התרועעי (תה' ס י).
והחרים ה' את לשון ים מצרים והניף ידו על הנהר בעים רוחו והכהו לשבעה נחלים והדרין בנעלים (יא טו) — הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל (תה' סו ו).

אודך ה' (יב א) — אודך אדני אלהי (תה' פו יב).

הנה אל ישועתי אכטח ולא אפחד כי עזי וזמרת יה ה' ויהי לי לישועה (יב ב) — באלהים בטחתי לא אירא (תה' נו ה); ה' אלהי ישועתי (שם פח ב); אלי וצור ישועתי (שם פט כז); עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה (שם קיח יד).

הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילתיו הזכירו כי נשגב שמו זמרו ה' כי גאות עשה מידעת (מודעת קרי) זאת בכל הארץ (יב ד-ה) — הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו שירו לו זמרו לו... בכל הארץ משפטיו (תה' קה א-ז).

צהלי ורני יושבת ציון כי גדול בקרבך קדוש ישראל (יב ו) — גדול ה' ומהלל מאד בעיר אלהינו הר קדשו (תה' מח ב); דמינו אלהים חסדך בקרב היכלך (שם שם י).

על כן כל ידיים תרפינה וכל לבב אנוש ימס ונכהלו צירים וחבלים יאחזון כיולדה יחילון איש אל רעהו יתמהו (יג ז-ח) — המה ראו כן תמהו נכהלו נחפזו רעדה אחזתם שם חיל כיולדה (תה' מח ו-ז).

ועלליהם ירטשו לעיניהם (יג טז) — אשרי שיאחו ונפץ את עלליך אל הסלע (תה' קלז ט).
הוי המון עמים רבים כהמות ימים יהמיון ושאון לאמים כשאון מים ככירים ישאון לאמים כשאון מים רבים ישאון וגער בו ונס ממרחק ורדף כמץ הרים לפני רוח וכגלגל לפני סופה (יז יב-ג).
כי הנה אויביך יהמיון... אלהי שיתמו כגלגל כקש לפני רוח כאש תבער יער וכלהבה תלהט

הרים כן תרדפם בסערך ובסופתך תבהלם (תה' פג ג-טז).

הוי ארץ צלצל כנפים אשר מעבר לנהרי כוש... בעת ההיא יובל שי לה' צבאות עם ממשך ומורט ומעם נורא מן הוא והלאה גוי קו קו ומבוסה אשר בזאו נהרים ארצו אל מקום שם ה' צבאות הר ציון (יח א-ז) — לך יובילו מלכים שי... יאתיו חשמנים מני מצרים כוש תריץ ידיו לאלהים (תה' סח ל-לב).

הנה ה' רכב על עב קל ובא מצרים ונעו אלילי מצרים מפניו (יט א) — השם עבים רכוכו (תה' קד ג).

ונדרו נדר לה' ושלמו (יט כא) — נדרו ושלמו לה' אלהיכם כל סביביו יבילו שי למורא (תה' עו יב).

ה' אלהי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא (כה א) — אלי אתה ואורך אלהי ארוממך (תה' קיח כח); אודה שמך ה' כי טוב (שם נד ח).

ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו (כה ט) — למען תספרו לדור אחרון כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו על מות (תה' מח יד-טו); זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו אנא ה' הושיעה נא (שם קיח כד-כה).

פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמנים (כו ב) — פתחו לי שערי צדק אבא במ אודה יה זה השער לה' צדיקים יבאו בו (תה' קיח יט-כ); אמונים נוצר ה' (שם לא כד).

ארח לצדיק מישרים ישר מעגל צדיק תפלס (כו ז) — לנצר ארחות משפט ודרך חסידו ישמר (מש' ב ח); אז תבין צדק ומשפט ומישרים כל מעגל טוב (שם ב ט); וכל מעגלתי מפלס (שם ה כא).

נפשי אויתך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו ישבי תבל (כו ט) — אלהים אלי אתה אשחרך (תה' סג ב); אם זכרתיך על יצועי באשמרות אהגה כך (שם סג ז); לפני ה' כי בא לשפט הארץ ישפט תבל בצדק ועמים במישרים (שם צח ט); על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתיו (שה"ש ג א).

אף אש צריך תאכלם (כו יא) — אש לפניו תלך ותלהט סביב צריו (תה' צז ג). וגלתה הארץ את דמיה ולא תכסה עוד על הרוגיה (כו כא) — ארץ אל תכסי דמי (איוב טז יח).

ביום ההוא יפקד ה' בחרבו הקשה והגדולה והחזקה על לויתן נחש ברח ועל לויתן נחש עקלתון והרג את התנין אשר בים (כו א) — אתה פוררת בעוזך ים שכרת ראשי תנינים על המים אתה רצצת ראשי לויתן תתננו מאכל לעם לציים (תה' עד יג-יד); בכחו רגע הים ובתוכנתו (ובתבונתו קרי) מחץ רהב (איוב כו יב).

וגם אלה ביין שגו ובשכר תעו כהן ונביא שגו בשכר נבלעו מן היין תעו מן השכר שגו בראה פקו פליליה (כח ז) — לץ היין המה שכר וכל שגה בו לא יחכם (מש' כ א); אל למלכים למואל אל למלכים שתו יין ולרוזנים או (אי קרי) שכר פן ישתה וישכח מחקק וישנה דין כל בני עני (שם לא ד-ה).

הנני יסד בציון אבן אבן בחן פנת יקרת (כח טז) — איפה היית ביסדי ארץ... או מי ירה אבן פנתה (איוב לח ד-ו).

והיתה תאניה ואניה (כט ב) — וירב כבת יהודה תאניה ואניה (איכה ב ה). והיה כאבק דק המון זריך וכמץ עבר המון עריצים והיה לפתע פתאם (כט ה) — לא כן הרשעים כי אם כמץ אשר תדפנו ר.ח. (תה' א ד).

מעם ה' צבאות תפקד ברעם וברעש וקול גדול סופה וסערה ולהב אש אוכלה (כט ו) —
 וירעם בשמים ה' ועליון יתן קלו ברד וגחלי אש (תה' יח יד); כאש תבער יער וכלהבה תלהט
 הרים כן תרדפם בסערך ובסופתך תבהלם (שם פג טו-טז).
 והיה כחלום חזון לילה המון כל הגוים (כט ז) — כחלום יעוף ולא ימצאוהו וידד כחזיון
 לילה (איוב כ ח).

בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני (כט יג) — ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם
 לא נכון עמו ולא נאמנו בכריתו (תה' עח לו-לז).
 הוי המעמיקים מה' לסתר עצה והיה במחשך מעשיהם ויאמרו מי ראנו ומי ידענו הפככם אם
 כחמר היצר יחשב כי יאמר מעשה לעשהו לא עשני ויצר אמר ליצרו לא הבין (כט טו-טז) —
 ויאמרו לא יראה יה ולא יבין אלהי יעקב בינו בערים בעם וכסילים מתי תשכילו הנטע און הלא
 ישמע אם יצר עין הלא יביט היסר גוים הלא יוכיח המלמד אדם דעת (תה' צד זי').
 ויספו ענוים בה' שמחה ואביוני אדם בקדוש ישראל יגילו (כט יט) — בה' תתהלל נפשי
 ישמעו ענוים וישמחו (תה' לד ג).

לא עתה יבוש יעקב (כט כב) — גם כל קויך לא יבשו (תה' כה ג).
 עתה בוא כתבה על לוח אתם ועל ספר חקה ותהי ליום אחרון לעד עד עולם (ל ח) — מי יתן
 אפו ויכתבון מלי מי יתן בספר ויחקו בעט ברזל ועפרת לעד בצור יחצבון ואני ידעתי גאלי חי
 ואחרון על עפר יקום (איוב יט כג-כה).

והיה על כל הר גבה ועל כל גבעה נשאה פלגים יכלי מים (ל כה) — ירעשו הרים בגאותו
 סלה נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים קדש משכני עליון (תה' מו ד-ה).
 והשמיע ה' את הוד קולו ונחת זרועו יראה בזעף אף ולהב אש אוכלה נפץ וזרם ואבן ברד (ל
 ל) — וירעם בשמים ה' ועליון יתן קלו ברד וגחלי אש (תה' יח יד); קול ה' על המים אל הכבוד
 הרעים ה' על מים רבים קול ה' בכח קול ה' בהדר קול ה' שבר ארזים וישבר ה' את ארזי הלבנון
 וירקידם כמו עגל לבנון ושריץ כמו בן ראמים קול ה' חצב להבות אש קול ה' יחיל מדבר יחיל ה'
 מדבר קדש קול ה' יחולל אילות ויחשף יערות (שם כט ג-ה).

ומצרים אדם ולא אל וסוסייהם בשר ולא רוח (לא ג) — וירכב על כרוכ ויעף וידא על כנפי
 רוח (תה' יח יא); אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש (איוב יב ח).
 עתה אקום יאמר ה' (לג י) — עתה אקום יאמר ה' (תה' יב ו).

מי יגור לנו אש אוכלה מי יגור לנו מוקדי עולם הלך צדקות ודבר מישרים מאס בכצע
 מעשקות נער כפיו מתמך בשחד אטם אזנו משמע דמים ועצם עיניו מראות ברע הוא מרומים
 ישכן מצדות סלעים משגבו לחמו נתן מימיו נאמנים (לג יד-טז) — ה' מי יגור באהלך מי ישכן
 בהר קדשך הולך תמים ופעל צדק ודבר אמת בלבבו לא רגל על לשנו לא עשה לרעהו רעה
 וחרפה לא נשא על קרבו נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד נשבע להרע ולא ימיר כספו לא נתן
 בנשך ושחד על נקי לא לקח עשה אלה לא ימוט לעולם (תה' טו א ה); מי יעלה בהר ה' ומי יקום
 במקום קדשו נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשי ולא נשבע למרמה ישא ברכה מאת ה'
 וצדקה מאלהי ישעו (שם כד ג-ה).

כחבצלת... הדר הכרמל והשרון (לה א-ב) — אני חבצלת השרון (שה"ש ב א).
 ה' צבאות אלהי ישראל ישב הכרבים (לז טז) — ה' מלך ירגזו עמים ישב כרוכים תנוט הארץ
 ה' בציון גדול ורם הוא על כל העמים (תה' צט א-ב).

את מי חרפת וגדפת ועל מי הרימותה קול ותשא מרום עיניך אל קדוש ישראל ביד עבדיך

חרפת אדני ותאמר ברב רכבי אני עליתי מרום הרים (לז כג-כד) — עשק ממרום ידברו שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ לכן ישיב (ישוב קרי) עמו הלם ומי מלא ימצו למו ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון (תה' עג ח-יא); כי נטה אל אל ידו ואל שדי יתגבר (איוב טו כה). ושבתך וצאתך ובואך ידעתי (לז כח) — אתה ידעת שבתך וקומי בנתה לרעי מרחוק ארחי ורבעי זרית וכל דרכי הסכנתה (תה' קלט ב-ג).

קפדתי כארג חיי מדלה יבצעני (לח יב) — ויואל אלוה וידכאני יתר ידו ויבצעני (איוב ו ט); ימי קלו מני ארג (שם ז ו).

ואתה חשקת נפשי משחת בלי (לח יז) — יחשך נפשו מני שחת (איוב לג יח). כי לא שאול תודך מות יהללך לא ישברו יורדי בור אל אמתך חי חי הוא יודך כמוני היום (לח יח-יט) — כי אין במות זכרך בשאול מי יודה לך (תה' ו ו). הלמתים תעשה פלא אם רפאים יקומו יודוך סלה היספר בקבר חסדך אמונתך באבדון היודע בחשך פלאך וצדקתך בארץ נשיה ואני אליך ה' שועתי ובבקר תפלתי תקדמך (תה' פח יא-יד); לא המתים יהללו יה ולא כל ירדי דומה ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם יהללו יה (שם קטו יז-יח).

כל הבשר חציר וכל חסדו כציץ השדה יבש חציר נכל ציץ כי רוח ה' נשבה בו אכן חציר העם יבש חציר נכל ציץ ודבר אלהינו יקום לעולם (מ ו-ח) — אנוש כחציר ימיו כציץ השדה כן יציץ כי רוח עברה בו ואיננו ולא יכירנו עוד מקומו וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו (תה' קט טו-יז).

כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו (מ יז) — ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל (קה' ג יט).

ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו (מ יח) — כי מי בשחק יערך לה' ידמה לה' בבני אלים (תה' פט ז).

המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא (מ כו) — מונה מספר לכוכבים לכלם שמות יקרא (תה' קמז ד).

נסתרה דרכי מה' ומאלהי משפטי יעבור (מ כז) — לגבר אשר דרכו נסתרה ויסך אלוה בעדו (איוב ג כג).

לא ייעף ולא ייגע אין חקר לתבונתו (מ כח) — גדול אדונינו ורב כח לתבונתו אין מספר (תה' קמז ה).

אשים מדבר לאגם מים וארץ ציה למוצאי מים (מא יח) — ישם מדבר לאגם מים וארץ ציה למוצאי מים (תה' קז לה).

למען יראו וידעו וישימו וישכילו יחדו כי יד ה' עשתה זאת (מא כ) — מי לא ידע בכל אלה כי יד ה' עשתה זאת (איוב יב ט).

האל ה' בורא השמים ונוטיהם רקע הארץ וצאצאיה (מב ה) — לרקע הארץ על המים (תה' קלו ו); נטה שמים לבדו (איוב ט ח).

שירו לה' שיר חדש תהלתו (מב י) — שירו לה' שיר חדש תהלתו (תה' קמט א).

נסגו אחור יבשו בשת הבטחים בפסל (מב יז) — יבשו כל עבדי פסל המתהללים באלילים (תה' צז ז).

ממזרח אביא זרעך וממערב אקבצך אמר לצפון תני ולתימן אל תכלאי (מג ה-ו) — ומארצות קבצם ממזרח וממערב מצפון ומים (תה' קז ג).

היש אלוה מבלעדי ואין צור כל ידעתי (מד ח) — כי מי אלוה מבלעדי ה' ומי צור זולתי אלהינו (תה' יח לב).

רנו שמים כי עשה ה' הריעו תחתיות ארץ פצחו הרים רנה יער וכל עץ בו כי גאל ה' יעקב ובישראל יתפאר (מד כג) — ישמחו השמים ותגל הארץ... אז ירננו כל עצי יער (תה' צו יא-יב); פצחו ורננו... יחד הרים ירננו (שם צח ד-ח); תפארת ישראל (איכה ב א).

ויצרך מבטן (מד כד) — תסכני בכטן אמי (תה' קלט יג); אתה גחי מבטן (שם כב י); הלא בכטן עשני עשהו (איוב לא טו).

וקסמים יהולל (מד כה) — ושפטים יהולל (איוב יב יז).

ומתני מלכים אפתח (מה א) — מוסר מלכים פתח ויאסר אזור במתניהם (איוב יב יח). דלתות נחושה אשבר ובריחי ברזל אגדע (מה ב) — כי שבר דלתות נחשת ובריחי ברזל גדע (תה' קז טז).

עשה שלום (מה ז) — עשה שלום (איוב כה ב).

יגיע מצרים וסחר כוש... ולך יהיו... ואלו ישתחוו אליך יתפללו (מה יד) — יאתיו חשמנים מני מצרים כוש תריץ ידיו לאלהים (תה' סח לב).

אל מסתתר (מה טו) — ישת חשך סתרו (תה' יח יב).

ויבקע צור ויזבו מים (מח כא) — הן הכה צור ויזובו מים (תה' עח כ).

בעת רצון ענתיך וביום ישועה עזרתך (מט ח) — ואני תפלתי לך ה' עת רצון אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך (תה' סט יד).

אני ה' אשר לא יבשו קוי (מט כג) — גם כל קויך לא יבשו (תה' כה ג).

הן בגערתי אחריב ים אשים נהרות מדבר (נ ב) — ויגער בים סוף ויחרב ויוליכם בתהמות כמדבר (תה' קו ט); ישם נהרות למדבר (שם קז לג).

הן אדני ה' יעזר לי מי הוא ירשיעני (נ ט) — מה יעשה לי אדם ה' לי בעזרי (תה' קיח רז). כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה וישביה כמו כן ימותון (נא ו) — הארץ... שמים המה יאבדו ואתה תעמד וכלם כבגד יבלו כלבוש תחליפם ויחלפו (תה' קב כו-כז).

עורי עורי לבשי עז זרוע ה' עורי כימי קדם (נא ט) — ה' מלך גאות לבש לבש ה' עז התאזר (תה' צג א).

עורי כימי קדם דרות עולמים... הלוא את היא המחרבת ים מי תהום רבה השמה מעמקי ים דרך לעבר גאולים (נא ט"י) — כי אזכרה מקדם פלאיך... ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו אף ירגזו תהמות... בים דרכך ושביליך (ושבילך קרי) במים רבים... נחית כצאן עמך (תה' עז יב, כא).

בניך עלפו שכבו בראש כל חוצות כתוא מכמר המלאים חמת ה' גערת אלהיך (נא כ) — שכבו לארץ חוצות נער וזקן (איכה ב כא); עולליך העטופים ברעב בראש כל חוצות (שם שם ט); תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות בני ציון היקרים (שם ד א"ב).

הנה לקחתי מידך את כוס התרעלה את קבעת כוס חמתי לא תוסיפי לשתותה עוד ושמתיה ביד מוגיך (נא כב-כג) — שישי ושמחי בת אדום יושבתי (יושבת קרי) בארץ עוץ גם עליך תעבר כוס תשכרי ותתערי תם עונך בת ציון לא יוסיף להגלותך פקד עונך בת אדום גלה על חטאתיך (איכה ד כא-כב).

חנם נמכרתם (נב ג) — תמכר עמך בלא הון (תה' מד יג).

אמר לציון מלך אלהיך (נב ז) — ימלך ה' לעולם אלהיך ציון (תה' קמו י).

בשוב ה' ציון (נב ח) — בשוב ה' את שיבת ציון (תה' קכו א).

חשף ה' את זרוע קדשו לעיני כל הגוים וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו (נב י) —
הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו הודיע ה' ישועתו לעיני הגוים גלה צדקתו... ראו כל אפסי ארץ את
ישועת אלהינו (תה' צח א-ב-ג).

סורו סורו צאו משם טמא אל תגעו צאו מתוכה (נב יא) — סורו טמא קראו למו סורו סורו
אל תגעו (איכה ד טו).

נאלמה ולא יפתח פיו (נג ז) — וכאלם לא יפתח פיו (תה' לח יד).

על לא חמס עשה ולא מרמה בפיו (נג ט) — על לא חמס בכפי ותפלתי זכה (איוב טז יז); פי
רשע ופי מרמה (תה' קט ב).

לא תבושי ואל תכלמי כי לא תחפירי (נד ד) — יבשו ויחפרו... ויכלמו (תה' מ טו).

כי בשת עלומיך תשכחי וחרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד (נד ד) — כי אתה עמל תשכח כמים
עברו תזכר (איוב יא טז).

ואשת נעורים כי תמאס (נד ו) — ושמח מאשת נעורך (מש' ה יח).

כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה (נד י) — המעתיק הרים ולא ידעו (איוב ט ה); הר נופל
יכול (שם יד יח).

וחסדי מאתך לא ימוש (נד י) — וחסדי לא אפיר מעמו (תה' פט לד).

ורב שלום בניך (נד יג) — שלום רב לאהבי תורתך (תה' קיט קסה).

הוי כל צמא לכו למים ואשר אין לו כסף לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלוא כסף ובלוא מחיר
יין וחלב למה תשקלו כסף בלוא לחם ויגיעכם בלוא לשבעה שמעו שמעו אלי ואכלו טוב
ותתענג בדשן נפשכם (נה א-ג) — חכמות בנתה ביתה... טבחה טבחה מסכה יינה... לכו לחמו
בלחמי ושתו ביין מסכתי (מש' ט א-ה).

ואכרתה לכם ברית עולם חסדי דוד הנאמנים (נה ג) — כי אמרתי עולם חסד יבנה שמים תכין
אמונתך בהם כרתי ברית לבחירי נשבעתי לדוד עבדי (תה' פט ג-ד); איה חסדיך הראשונים אדני
נשבעת לדוד באמונתך (שם שם נ).

הן גוי לא תדע תקרא וגוי לא ידעוך אליך ירוצו (נה ה) — עם לא ידעתי יעברוני (תה' יח
מד).

קראהו בהיותו קרוב (נה ו) — קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראהו באמת (תה' קמה יח).

כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם (נה ט) — כי כגבה שמים על הארץ גבר חסדו
על יראיו (תה' קג יא).

הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק
(נו א) — הושיעה ה' כי גמר חסיד כי פסו אמונים מבני אדם (תה' יב ב).

זורח בחשך אורך ואפלתך כצהרים (נח י) — זרח בחשך אור לישירים (תה' קיב ד); ומצהרים
יקום חלד תעפה כבקר תהיה (איוב יא יז).

אז תתענג על ה' (נח יד) — והתענג על ה' (תה' לו ד).

כי כפיכם נגאלו בדם (נט ג) — נעו עורים בחוצות נגאלו בדם (איכה ד יד).

הרו עמל והוליד און (נט ד) — הנה יחבל און והרה עמל וילד שקר (תה' ז טו).

רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפך דם נקי (נט ז) — כי רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפך דם
(מש' א טז).

ויראו ממערכ את שם ה' וממזרח שמש את כבודו (נט יט) — ממזרח שמש עד מבואו מהלל
שם ה' רם על גוים ה' על השמים כבודו (תה' קיג ג-ד).

כלם משבא יבאו זהב ולבונה ישאו (ס ו) — ויחי ויתן לו מזהב שבא (תה' עב טו).
ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ (ס כא) — צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה (תה'
לז כט).

הבט משמים וראה (סג טו) = תה' פ טו.
גם אני אבחר בתעלליהם ומגורתם אביא להם יען קראתי ואין עונה דברתי ולא שמעו ויעשו
הרע בעיני ובאשר לא חפצתי בחרו (סו ד) — יען קראתי ותמאנו נטייתי ידי ואין מקשיב ותפרעו
כל עצתי ותוכחתי לא אביתם גם אני באידכם אשחק אלעג בכא פחדכם... ואידכם כסופה יאתה
בבא עליכם צרה וצוקה (מש' א כד-כז).

והגידו את כבודי בגוים (סו יט) — הגידו בעמים עלילותיו (תה' ט יב).
וראה עוד ר"מ זיידל: א) 'מקבילות בין ספר ישעיה לספר תהלים' ('חקרי מקרא', מוסד הרב
קוק, תשל"ח עמ' א-צו), ושם הביא החכם המנוח למעלה ממאתיים מקבילות; ב) 'מליצות ספר
משלי בפי ישעיה' ('חקרי מקרא', שם עמ' צח-קח; וראה עוד מבוא 'דעת מקרא' לס' משלי).

עניינים בעזרא-נחמיה שיש להם רמזים בנחמות ישעיהו
ובשנת אחת לכורש מלך פרס לכלות דבר ה' מפי ירמיה (עז' א א) — הכוונה, שכבר כלו
שבעים השנה, שנגזרו על ישראל להיות בגלות, ולעניין זה רומזת נבואת הנחמה: כי מלאה
צבאה כי נרצה עונה (יש' מ ב).

העיר ה' את רוח כרש מלך פרס (עז' א א) — מי העיר ממזרח (יש' מא ב), העירותי מצפון
ויאת (שם שם כה), אנכי העירתהו בצדק (יש' מה יג).

ויעבר קול בכל מלכותו וגם במכתב לאמר, כה אמר כרש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי
ה' אלהי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלם אשר ביהודה (עז' א ב) — יתן לפניו
גוים ומלכים ירד (יש' מא ב); האמר לכורש רעי וכל-חפצי ישלם ולאמר לירושלם תבנה והיכל
תוסד (יש' מד כח); כה אמר ה' למשיחו לכורש אשר-החזקתי בימינו לרד-לפניו גוים ומתני
מלכים אפתח... אני לפניך אלך (יש' מה א-ב); למען תדע כי אני ה' הקורא בשמך אלהי ישראל
(שם שם ג); למען ידעו ממזרח שמש וממערבה (שם שם ו); אני ידי נטו שמים... הוא יבנה עירי
(שם שם יב-יג).

הוציא את כלי בית ה'... כל כלים לזהב ולכסף... הכל העלה ששבצר עם העלות הגולה מבבל
לירושלם (עז' א ז-יא) — סורו סורו צאו משם טמא אל תגעו צאו מתוכה הברו נשאי כלי ה' (יש'
ב יא).

מי בכס מכל עמו יהי אלהיו עמו ויעל לירושלם... בכסף ובזהב וברכוש (עז' א ג-ד) —
להביא בניך מרחוק כספם וזהבם אתם (יש' ס ט).

להביא עצי ארזים מן הלבנון (עז' ג ז) — כבוד הלבנון אליך יבוא (יש' ס יג).
ויהי עם הארץ מרפים ידי עם יהודה ומבלהים [קרי: ומבהלים] אותם לבנות (עז' ד ד) —
ונבואת הנחמה אומרת: מי את ותיראי... ותפתד תמיד כל היום מפני חמת המציק ואיה חמת
המציק (יש' נא יב-יג).

ויעשו בני הגולה את הפסח... בני ישראל השבים מהגולה וכל הנבדל מטמאת גוי הארץ
אלהם לדרש לה' אלהי ישראל (עז' ו יט-כא) — אפשר שכוונת הדברים, שאל בני הגולה
נצטרפו גרים, והשוה נבואת הנחמה: ובני הנכר הנלויים על ה' לשרתו... והביאותים אל הר
קדשי... עולתיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי (יש' נו רז).

ולהיבלה כסף ודהב די מלכא ויעטוהי התנדבו (עז' ז ט) — חיל גוים יבאו לך... זהב ולכונה ישאו... וינקת חלב גוים ושד מלכים תינקי... תחת הנחשת אביא זהב ותחת הברזל אביא כסף (יש' ס ה, ו, טז, יז).

אשר ירושלם חרבה ושעריה נצתו באש (נחמ' ב יז) — ירושלם שממה... לשרפת אש וכל מחמדינו היה לחרבה (יש' סד ט"י).

לעניין הלעג והחרפה של סנבלט וטוביה על בניין חומות ירושלים (נחמ' ג לג-לז) השוה נבואת הנחמה: אל תיראו חרפת אנוש ומגדפתם אל תחתו (יש' נא ז)

כי החלו הפרצים להסתם (נחמ' ג ד); כי בניתי את החומה ולא נותר בה פרץ (נחמ' ו א) — השוה נבואת הנחמה: וקרא לך גדר פרץ (יש' נח יב).

לא יפתחו שערי ירושלם עד חם השמש ועד הם עמדים יגיפו הדלתות (נחמ' ז ג) — וכנגד המצב הרע הזה נבואת הנחמה מבטיחה: ופתחו שעריך תמיד יומם ולילה לא יסגרו (יש' ס יא).

בתיאור בניין החומה נאמר: ונתפלל אל אלהינו ונעמיד משמר עליהם יומם ולילה מפניהם (נחמ' ד א); ולאחר השלמת החומה נאמר: והעמיד משמרות ישבי ירושלם איש במשמרו ואיש

נגד ביתו (נחמ' ז ג) — ונבואת הנחמה אומרת: על חומותיך ירושלם הפקדתי שמרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו המזכירים את ה' אל דמי לכם (יש' סב ו).

כורתי האמנה התוודו על חטאתיהם ועונות אבותיהם (נחמ' ט ב) — נוסח של וידוי מפורט בא ביש' פרק נט. ולעניין "ויתנדו על חטאתיהם ועונות אבותיהם" השוה דברי הנבואה:

עונתיכם ועונת אבותיכם יחדו (יש' סה ז).

כורתי האמנה אמרו בתפלתם: אתה הוא ה' לבדך. את [קרי: אתה] עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה את כלם וצבא השמים לך משתחויים (נח' ט ו) — ללשונו השבח האלה השוה דברי הנבואה: שאו מרום

עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם וגו' (יש' מ כו); כה אמר האל ה' בורא השמים ונוטיהם רקע הארץ וצאצאיה נתן נשמה לעם עליה ורוח להלכים בה (יש' מב ח); אנכי ה' עשה

כל נטה שמים לבדי רקע הארץ מי אתי [קרי: מאתי] (יש' מד כג); אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי אני ידי נטו שמים וכל צבאם צויתי (יש' מה יב). (והשוה גם יש' לז טז).

ללשון תפילת כורתי האמנה: ותעש לך שם כהיום הזה והים בקעת לפניהם (נח' ט ייא) — השוה דברי תפילת הנבואה: בקע מים מפניהם לעשות לו שם עולם (יש' סג יב).

תפילת כורתי האמנה מאריכה בתיאור קשיות עורפם של ישראל, שלא שמעו לדברי הנביאים ולא קיימו את דברי התורה, ובגלל זאת ניתנו בידי אויביהם (נחמ' ט כו ואילך). וכל העניין הזה

נאמר בלשון קצרה בדברי הנבואה: מי נתן למשיסה [קרי: למשסה] יעקב וישראל לבזזים הלוא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו (יש' מב כד).

ועוד: עזרא אמר בוידויו: כי עונתינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים (עז' ט ו) — ודומה לזאת תפילת הנבואה: כי רבו פשענו נגדך וחטאתנו ענתה בנו כי פשעינו אתנו

ועונתינו ידענום (יש' נט יב).

נחמיה מספר, שהחורים והסגנים עשקו את העם וכבשו את בניהם ובנותיהם לעבדים (עי' נחמ' פרק ה). ועל מעשים כעין אלו הנבואה מוכיחה: פתח חרצבות רשע התר אגדות מוטה

ושלח רצוצים חפשים וכל מוטה תנתקו הלוא פרס לרעב לחמך וגו' (יש' נח ו-ז). ולעניין הנזכר שם, שכובשים את הבנים והבנות לעבדים ולשפחות בחובות אבותיהם, השוה דברי הנבואה: או מי מנושי אשר מכרתי אתכם לו (יש' נ א).

נחמיה מספר, שהשתדל למנוע חילול שבת (נחמ' יג טו-כב). השוה לענין זה הנבואה על השבת: אם תשיב משבת רגלך וגו' (יש' יג'יד).

מקבילות בין ספר ישעיהו לבין ספר דניאל

ספר דניאל הוא מן האחרונים בזמן בספרי המקרא. ובלשונו ניכרת השפעתם של רבים מספרי המקרא הקודמים. אולם נראה לנו, שביחוד היה ישעיהו הנביא וספרו לדוגמה ולמקור השפעה גדול לספר דניאל. ודבר זה ניכר בארבעה עניינים:

(א) ספר דניאל נתון בתוך מסגרת הרומזת לנבואות ישעיהו: פתיחתו של ספר דניאל (פרק א) מספרת, שנבוכדנאצר מלך בבל הביא אל בבל מקצת מכלי בית המקדש וגם הביא ילדים מזרע המלוכה, כדי שיעמדו בהיכל המלך (ואחד מהם הוא דניאל בעצמו). דבר זה נרמז בנבואת ישעיהו לחזקיהו (יש' לו וז). — בדה"ב לו ז כתוב שנבוכדנאצר הביא אל בבל 'כלי בית ה'', אבל לא נזכרו שם 'ילדים מזרע המלוכה'. ובחזון המסיים את ספר דניאל נאמר: 'ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם' (דנ' יב ב). כתוב זה רומז לשני כתובים בספר ישעיהו: 'יחיו מתוך... הקיצו ורננו שכני עפר' (יש' כו יט); 'ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי... והיו דראון לכל בשר' (שם סו כד); והוא הפסוק המסיים את ספר ישעיהו. נמצא, שפתח דניאל את ספרו במעשה, המלמדנו, שנתקיימה נבואת ישעיהו לפורענות, וסיים בחזון, הרומז לנבואת ישעיהו העתידה להתקיים באחרית הימים. ולא עוד, אלא שהעניין הבא כחתימתן של נבואות ישעיהו ('דראון') הוא גם העניין הבא כחתימתו של חזון דניאל. ושני הפסוקים המסיימים את ספר דניאל אף הם יסודם בדברי ישעיהו: 'אשרי המחכה' (דנ' יב יב) = 'אשרי כל חוכי לו' (יש' ל יח) 'ואתה לך לקץ ותנוח' (דנ' יב יג) — 'יבוא שלום ינחו על משכבותם הלך נכחו' (יש' נז ב).

(ב) ישעיהו הנביא נצטווה: 'צור תעודה חתום תורה בלמדי' (יש' ח טז); ועוד נצטווה: 'עתה בוא כתבה על לוח אתם ועל ספר חקה ותהי ליום אחרון לעד עד עולם' (יש' ל ח). ומעין זה נצטווה גם דניאל החוזה: 'ואתה דניאל סתם הדברים וחתם הספר עד עת קץ ישטטו רבים ותרבה הדעת' (דנ' יב ד). נמצא, שדניאל הוא האיש, שבו בעצמו נתקיימה נבואת ישעיהו לחזקיהו: 'ומבניך... יקחו והיו סריסים בהיכל מלך בבל' (יש' לו ז); והוא גם האיש, שנצטווה לעשות כמעשה ישעיהו הנביא, ולחתום את דבריו בספר לצורך הדורות הבאים. ישעיהו מסר את נבואותיו ל'למודים', ודניאל מסר את חזיונותיו ל'משוטטים המרכיבים דעת'.

על המשותף שבין ישעיהו לבין דניאל בעניין זה אפשר לעמוד גם מתוך דבריו של יוסף בן מתתיהו. הוא מספר, שכורש מלך פרס קרא את הנבואה על אודותיו בספר ישעיהו, שנכתב (לפי דברי יוסף בן מתתיהו) מאתיים ועשר שנים לפני כורש, ועל כן היטיב ליהודים ('קדמוניות' ספר אחד עשר, פרק א, סעיף ב). ובדומה לזה הוא מספר, שאלכסנדרוס מלך מוקדון קרא בספר דניאל את החזון, שאחד מן ה'הֶלֶנִים' (היוונים) יהרוס את מלכות הפרסים. אז שמח אלכסנדרוס (לפי סיפורו של יוסף בן מתתיהו) והבין, כי הוא האיש שכיוון אליו דניאל, ועל כן היטיב אלכסנדרוס עם היהודים ('קדמוניות', ספר אחד עשר, פרק ח, סעיף ה).

(ג) מלבד הסיפור שבפתיחתו של ספר דניאל יש בספר ההוא עוד סיפורים, הרומזים (בין בדרך הפשט ובין על דרך הדרש) לנבואותיו של ישעיהו, והם באים לתאר, כיצד נתקיימו הנבואות ההן למעשה: דניאל מספר, שכל חכמי בבל וקוסמיה לא יכלו להגיד למלך נבוכדנאצר

את חלומו אשר חלם על מה שיהיה באחרית הימים, ורק האלהים לבדו הודיע זאת (דנ' ב כז-כח). ועניין זה הוא קיומה של נבואת ישעיהו: 'מי הגיד מראש ונדעה ומלפנים ונאמר צדיק, אף אין מגיד אף אין משמיע אף אין שמע אמריכם' (יש' מא כו); 'מי השמיע זאת מקדם מאז הגידה, הלוא אני ה', (שם מה כא. המעשה, שנפל נבוכדנאצר על פניו והשתחוה לדניל (דנ' ב מו), יש בו משום קיום נבואת ישעיהו: 'מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו' (יש' מט ז). המעשה כחנניה מישאל ועזריה, שניצלו מכבשן האש (דנ' ג כה), יש בו משום קיום נבואת ישעיהו: 'כי תלך כמו אש לא תכוה ולהבה לא תבער כן' (יש' מ ב). ובאותו העניין מסופר בדניאל, שנבוכדנאצר נוכח לדעת: 'די לא איתי אלה אחרן די יכל להצלה כדנה' (דנ' ג כט = אשר אין אלוה אחר, אשר יוכל להציל כזאת). והודיע זאת נבוכדנאצר לכל העמים שבכל הארץ (שם שם ל). בכל זה נשמע הד של נבואת ישעיהו: הלוא אני ה' ואין עוד אלהים מבלעדי, אל צדיק ומושיע אין זולתי, פנו אלי והושעו כל אפסי ארץ, כי אני אל ואין עוד (יש' מח כא-כב). בדניאל פרק ד מסופר, שבשלטתו וגדולתו וגאותו ראה נבוכדנאצר את עצמו כאילן גדול, וגדיעת האילן וקציצת ענפיו סימלה את השפלתו של נבוכדנאצר (ראה בייחוד דנ' ד י: 'גדו אילנא וקצצו ענפיהי' = גדעו האילן וקצצו ענפיו). ובסופו של דבר הכיר נבוכדנאצר כי 'מלך שמיא.. די מהלכין בגוה יכל להשפלה' (דנ' ד לד). בכל זה נשמע הדה של נבואת ישעיהו: 'הנה האדון ה' צבאות מסעף פארה במערצה, ורמי הקומה גדועים והגבוהים ישפלו (יש' י לג). המעשה במשתה כלשאצר, שבו נפלה בבל (דנ' פרק ה), יש בו משום קיום נבואת ישעיהו: 'ערך השלחן צפה הצפית אכול שתה קומו השרים משחו מגן' (יש' כא ה). ואפשר, שהמעשה שלא יכלו חכמי בבל לקרוא את הכתב שעל הכותל (דנ' ה ח), יש בו רמז לקיום נבואת ישעיהו: 'הגידו האותיות... אף אין מגיד' (יש' מא כג-כו — 'אותיות' במשמעות של 'כתב').

(ד) יש קווים משותפים בין חזיונותיו של דניאל ובין נבואותיו של ישעיהו: תיאור חוויותיו של דניאל, בשעה שראה את חזיונותיו, דומה לתיאור חוויותיו של ישעיהו בשעה שהתנבא (השווה דנ' י זיז עם יש' כא ד). דניאל מספר על חזונו: 'והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון כתחלה מעף ביעף נגע אלי' (דנ' ט כא). והרי זה כעין מה שראה ישעיהו 'בשנת מות המלך עזיהו': 'ויעף אלי אחד מן השרפים... ויגע על פי ויאמר הנה נגע זה על שפתיך' (יש' ו-ז). ודמותו של 'מלך הצפון' שבחזיונות דניאל היא מעין בבואה של דמותו של סנחריב בנבואות ישעיהו⁴⁸.

48 את זאת אפשר לראות מתוך הפסוקים המתאימים שברשימת המקבילות הבאה: 'ואצרף כבר סיגין ואסירה כל בדילך' (א כח) — יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים (דנ' יב י). 'לפליטת ישראל כל הכתוב לחיים בירושלם' (ד כג) — ובעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר (דנ' יב א). 'ואראה את אד' יושב על כסא' וגו' (ו א) — חזה הויה עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתב וגו' (דנ' ז ט). 'שרפים עמדים ממעל לו' (ו ב) — אלף אלפים [אלפין קרי]... קדמוהי יקומון (דנ' ז י). 'נצב לריב ה' ועמד לדין עמים' (ג ג) — דינא יתב (דנ' ז י). 'ואמר עד מתי אדני' (ו יא) — ויאמר... עד-מתי החזון (דנ' ח ג). 'וחלף ביהודה שטף ועבר' (ח ח) — ובא בוא ושטף ועבר (דנ' יא י). ובא בארצות ושטף ועבר (שם שם מ). 'וכשלו בס רבים' (ח טו) — רבים יעמדו... ונכשלו (דנ' יא יד). ורבות יכשלו (שם שם מא). 'כי כלה ונתרצה... כי עוד מעט מזער וכלה זעם' (ח כג-כה) — ועד-כלה ונתרצה חתך על-שמים (דנ' ט כו). והצליח עד-כלה זעם כי נחרצה נעשתה (שם יא לו). 'ונצר משרשיו' (יא א) — מנצר שרשיה (דנ' יא ז). 'וסכרתי את מצרים ביד אדנים קשה ומלך עז ימשל במ' (וכל המשך העניין עד) כל עשי שכר אגמי נפש' (יט ד-י) — וארץ מצרים לא-תהיה לפליטה. ומשל במכמי הזהב והכסף וככל חמדות מצרים (דנ' יא מב-מג). 'חיים כחיים קרי' קומי עברי גס-שם לא-ינח לך... אשור יסדה לציים' (כג יב-יג) — ובאו בו ציים כחיים ונכאה ושכ וגו' (דנ' יא ל). 'למען ילכו וכשלו אחר ונשכרו ונוקשו ונלכדו... אנשי לצון משלי העם הזה וגו' (כח יג-יד) — ובני פריצי עמך ינשאו להעמיד חזון ונכשלו (דנ' יא יד). 'והיה כאבק דק המון זריק וכמץ עבר המון עריצים והיה לפתע פתאם' (כט ה) — באדין דקו כחדה פוזלא חספא נחשא כספא ודהבא והוה כעור מן-אדרי קיט ונשא המון רוחא וכל-אחר לא-השתכח להון (דנ' ב לה) = אז דקו כאחת הברזל החרס הנחשת הכסף והזהב והיו כמוץ מן גרנות קיץ ונשא אותם הרוח וכל מקום לא נמצא להם). 'ונפל אשור בחרב לא-איש וחרב לא-אדם תאכלנו' (יש' לא ח) — התגזרת אבן ד-לא בידין ומחת לצלמא וגו' (דנ' ב לד) = נגזרה אבן אשר לא בידים והכתה את הצלם וגו', ועל שרשיים יעמוד ובאפס יד ישכר (דנ' ח כה). 'ונמקו כל צבא השמים ונגלו כספר השמים וכל צבאם יבול' (לד ד) — ותגדל עד-צבא השמים ותפל ארצה מן-הצבא ומן-הכוכבים

ולבסוף נציין, שאחריתו של 'מלך הצפון', המתוארת בדניאל כלשון 'שמעות יבהלהו ממזרח ומצפון... ובא עד קצו' (דנ' יא מד'מה), מעלה בזיכרון את אחריתו של סנחריב, המתוארת בנבואת ישעיהו: 'הנני נותן בו רוח, ושמע שמועה, ושכ אל ארצו, והפלתיו בחרב בארצו' (יש' לו ז). ואף הביטוי המפורסם, שהיה בכל הדורות במרכז התעניינותם של מחשבי הקצים 'מועד מועדים וחצי' (דנ' יב ז) יש בו הד של מדרש על הכתוב בספר ישעיהו: 'ספו שנה על שנה חגים ינקפו והציקותי לאריאל' (יש' כט א ב). וכיוצא בזה ביטוי אחר, שאף בו הרבו מחשבי הקצים לעסוק: 'עד ערב בקר... ונצדק קדש' (דנ' ח טו) יש בו הד למדרש על שלושה כתובים שבספר ישעיהו: 'והאל הקדוש נקדש בצדקה' (יש' ה טז), 'אמר שמר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעין שבו אתיו' (יש' כא יב); 'לעת ערב והנה בלהה בטרם בקר איננו, זה חלק שוסינו וגורל לבזוינו' (יש' יז יד).

העולה מסקירה זו, שספר ישעיהו היה דוגמה לספר דניאל. וביסוד חזיונותיו של דניאל לעתיד מונח העיקרון, שיש בנבואות ישעיהו רמזים לאשר יהיה בימים רחוקים מאוד ואף ב'קץ הימים'. ומסתבר, שלא בא דניאל לשלול את פשט הכתובים בישעיהו, שהוא מכוון מעיקרו לסנחריב וחיילותיו, אלא נקט את השיטה, שיש לדברי הנבואה משמעות כפולה: הנבואה מדברת על המאורעות שבדורה, ורומזת שהמאורעות האלה סמל הם למה שיהיה באחרית הימים. וקרובה שיטה זאת לשיטת חז"ל, שאמרו: 'בקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקיה משיח, וסנחריב גוג ומגוג'⁴⁹. וכך סנחריב שבנבואות ישעיהו הוא אב-טיפוס לדמותו של האויב הגדול, שיעלה על ישראל באחרית הימים וינחל תבוסה, ובעקבות תבוסתו ייושע ישראל תשועת עולמים. האויב הזה מתואר בדניאל כ'מלך הצפון', ובאגדות חז"ל (בעקבות נבואת יחזקאל פרקים לח-לט) הוא מכונה 'גוג ומגוג'.

ותרמסם (דנ' ח י). 'את מי חרפת וגדפת ועל-מי הרימותה קול ותשא מרום עיניך אל קדוש ישראל' (לו כג), וצרף אל זה את הכתוב ביש' י טו: 'אם יתגדל המשורר על מניפו' — ועשה כרצנו המלך ויתרומם ויתגדל על-כל-אל ועל אל אלים ידבר נפלאות (דנ' יא לו). 'הטה ה' אזנך ושמע פקח ה' עיניך וראה' (לו יז) — הטה אלהי אזנך ושמע פקחה [פקח קרי] עיניך וראה (דנ' ט יח). 'כל-הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו-לו' (מ יז) — וכל דארי [ד'רי קרי] ארעה כלה חשיבין וגו' (דנ' ד לב = וכל דרי הארץ כאין חשובים). 'חדוש הרים ותדק וגבעות כמץ חשים, תורם ורוח תשאם וסערה תפיץ אותם' (מא טר-טז) — באדין דקו כחדה וגו' והווי כעור מן אררי-קיט ונשא המון רוחא וגו' (דנ' ב לה = אז דקו יחד וגו' והווי כמוץ מגרנות קיץ ונשא אותם הרוח וגו'): תדק ותסיף כל אלין מלכותא (דנ' ב מד = תדק ותכלה את כל המלכויות האלה). 'הנני יסד בעיון אכן אכן בחן פנת יקרת מוסד מוסד' (כח טז) — ואכנא די מחת לצלמא הותלטור רב ומלאת כל ארעה (דנ' ב לה = והאכן אשר הכתה את הצלם היתה להר גדול ומלאה את כל הארץ). 'בדעתו יצדיק עבדי לרבים' (יש' נג יא) — והמשכלים... ומצדיקי הרבים (דנ' יב ג) 'נשבע ה' כימינו וכחזע עוז' (סג ה) — וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע כחי העולם (דנ' יב ז).

49 ועי' עוד בלקט מאמרי חז"ל על ישעיה בנספחות לכרך ב.